MEŞTERUL MANOLE

ANUL I Nr. 3 MARTIE 1939

MEŞTERUL MANOLE REVISTĂ LUNARĂ DE LITERATURĂ ŞI ARTĂ

REDACTORI: Ovid Caledoniu, Vintilă Horia, Miron Suru.

Grupul Revistei: V. Beneş, Mihai Beniuc, Emil Botta, Ovid Caledoniu, M. Camilucci, Virgil Carianopol, Mihail Chirnoagă, Paul Constantinescu, Emil Giurgiuca, Vintilă Horia, Ion Aurel Manolescu, Aurel Marin, Pericle Martinescu, I. Mirea, Horia Niţulescu, Grigore Popa, Rudd. Rybiczka, Teodor Scarlat, Ştefan Stănescu, Mircea Streinul, Miron Suru, Ion Şiugariu, Octav Şuluţiu.

15 MARTIE 1939 — ANUL I Nr. 3

CUPRINSUL:

Coperta de Ioan I. Mirea; Desene în interior de CLAUDIA COBIZEVA şi RUDD. RYBICZKA.

Redacţia şi Administraţia: Librăria PAVEL SURU — Bucureşti, I Calea Victoriei, 108. — Telefon 3.43.56

EXEMPLARUL 15 LEI
ABONAMENTUL PE AN 160 LEI
PENTRU INSTITUŢII 1000 LEI

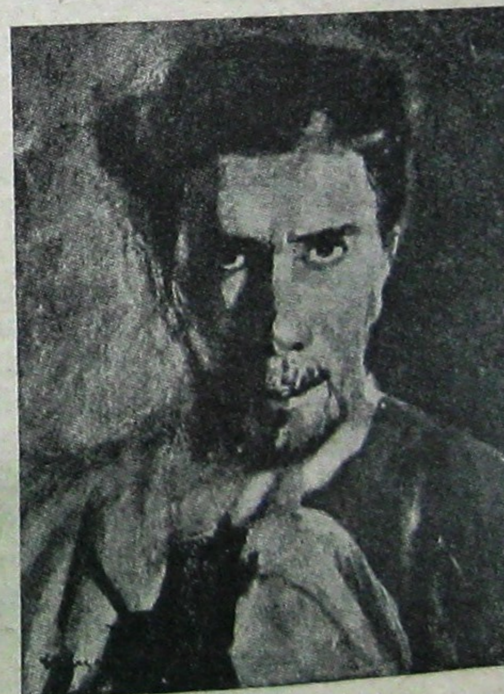
Redactor responsabil: VIRGIL CARIANOPOL
Inscrisă cu nr. 639.1939 din 11 Ianuarie 1939 la Trib. Ilfov Secţia I Comercială, Dosar nr. 939.

ŞTEFAN LUCHIAN

DE

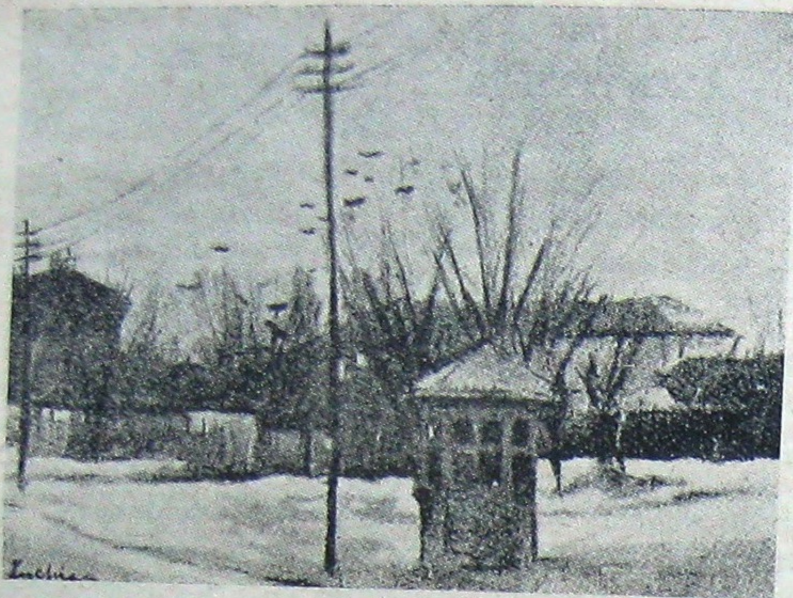
IOAN I. MIREA

Cunoaşterei profunde şi reale a operei lui Ştefan Luchian nu i-a sosit încă timpul. Educaţia noastră plastică este întârziată pentru viitorul care va deslega cu efort valoarea ascunsă a picturei, cu ecuaţii cromatice necunoscute, răspândită de Luchian pe o boltă mare cu linişti de gândire delungă, în spaţiu. Opera neterminată a lui Ştefan Luchian se continuă undeva, peste paleta care, cu plecarea lui în morţi, încă nu s'a uscat. Dacă trupul lui firav, delicat, nu s'ar fi mistuit grăbit stingându-se, Luchian putea fi un contemporan în plin avânt, în care am aştepta noi substanţe, maturitatea superioară a înţelegerilor lui ultime, geniul viu care s'ar realiza. Până aici, până Şi de aici abia ar începe deslegarea cercetătorilor plastici. În rugina toamnei când Luchian a căzut frânt de boală, opera lui este un fragment, debut, o perioadă, deschidere întinsă de intenţii largi, magnifice, în curs, viitoare; închegare febrilă de proecte, căutare sufletească sintetică, puls concret. Marea operă, cosmică, unică, nu ne-a rămas, s'a creat în el altfel, s'a închis în el, s'a năruit în el, ducându-se sbuciumat cu răceala morţii lui, lăsând poesia ineditului sacru fără să mai aibă răgaz să ni-l dărue. De aceea studiat atent, minuţios, găseşti în Luchian un debutant uimitor, pe geană de trecere universală, şi prea puţin matur, complet.

Autoportret

Studiat separat, pe cicluri, tehnica variată, complexă a lucrărilor lui nu are unitate, rudenie executivă, apropiere. Pastelul — una din ramu-

Ghereta din Filantropia

rile lui tehnice—dramatic, neted, uniform, se diferențiază total ca sentiment, ca transpunere, de acuarela subtilă, tristă, accidentată de densitatea cromatică alăturată vibrant, muzical, simfonic. Și dacă totuși în pastel și-a păstrat continuitatea obsedat de efectele limpezi ale nuanțelor maxime, trecute printr'un fin control caloric (făcând excepția jocurilor cari l-au interesat ca probe tehnice, când în pastel intervine pe deasupra și cu motive suple de acuarelă și apă sau cu linii și accente aspre de ulei), în acuarelă discontinuitatea îi este condiționată voit după variabilitatea temperamentală a sentimentelor dinamice: închis, concentrat, agitat, academic și metafizic atunci când este dramatic, și liric, eteric, volatil, stăpânit, când tristețea îi este consolarea bucuriei unice: arta.

Alecu literatul

Lipsa de continuitate protejându-și tehnica originală, se datorește în mare parte studiului pe materialul de care se folosea în scop stilistic, exterior, al ritmului și al radierelor luminoase. Așa se explică de ce când intenționa să plaseze o culoare transparentă, reflectantă, vaporizată, uza de pânza moale cu țesătura măruntă, sau când se străduia să închege o culoare compactă, pastă, folosea cartonul gros, dur, lucios sau scărmănat. Luchian a înțeles ca forțe solide de realizare punerea în sens până la cele mai elevate griji: participarea armonizată, adaptată, mediu, a spiritului cu materia care-l va cuprinde. De aici intențiunile lui trec evolutiv mai departe construind, de exemplu un cer cu albastru sticlos, fenomenal, susținut de mijloace puține, justificând perfectul, neglijând voit detaliile sau

alte efecte de aglomerare aspră care ar fi întunecat smalțul albastrului melancolic, romanțat, fluid, rânduit să întregească spațiul singur. Tot astfel îl controlăm și în erarhia verdelui din pastel, izolându-l din concepție prin contur, ușor, ca o delimitare de restul spațiilor cărora nu le-a dat importanță. Și aceste observațiuni de tehnică și compoziție pot fi mai strategic de verificat în complexitatea pânzelor cari trec prin game multiple, contradictorii, variate.

La fântână

Reîntors dela Paris, dela studii ca bursier, cu urme vagi din influența curentelor lansate de pictorii moderni impresioniști (Cézanne, Degas, Daumier), covârșit mai cu seamă în studii de culoare pe volum și suprafețe, de reflexiuni, în portrete (Cézanne), se eliberează radical, temperat, înlăturând orice artificiu problematic, oscilant, care i-ar fi stânjenit tumultul chemărilor la concepțiile lui proprii. Verifică și reduce, în primul rând, planurile, perspectiva, și-o rezolvă simplist, aducând-o aproape, subcontrol optic și verosimil, cu o culoare sinteză, mit; cu albastru închis îi raportează adâncimea, fundul, largul logic, simplificând astfel, dintr'un penel, planurile succesive, puternic unitare.

Moș Niculae

Chinuit, obsedat de alhinia valorilor cromatice, Luchian, neglijează adesea ansamblul, atmosfera, modelul, realitatea inspirației, pentru a obține superlativ o esență a nuanței sigure, pure, curată, cristalizată. Florile lui Luchian trec prin metamorfoze de studiu lucid, verificat, urmărind adeseori efectul fondului strict, palid

obscur, cu lumină de relief sau intersecție ori cu dramatic supurând, sanguin. Alteori îl pasionează în special frunzele, verdele lor, sau inserția dintre frunze cu cromatismul petalelor. Se poate vedea pe o pânză cu garoafe un minunat verde crud, senin, limpede, leit dorința de a încununa fondul ca plan și susținere cu frunze. Pe o altă pânză, cu pansele albastre, l-au mulțumit petalele, efectele capitale, și-a rămas aici. Puține flori sunt suverane, complete, duse cu concepția până la urmă cum sunt „tufănelele într'o ulcică", care participă la impresie cu toată existența lor.

Autoportretul, melancolic, cu o pensulă ca un opaeț de jertfire, ca un semn de mare dăruire, e testamentul de trăire al „unui zugrav" care a înțeles că adevărul în artă trebue să treacă prin mucenicie, sfânt, în spirit, în mitul spiritului românesc, autentic, în rândurile generațiilor, ca și Grigorescu, ca și Andreescu, până în concertul valorilor europene, mondiale. Pictura lui Luchian ne-a revelat ca și poesia lui Eminescu, darurile minții...

P O P A S

DE

COCA FARAGO

Pe lângă mine, toate singurătățile au trecut
Cu vaier mut, amarnic au trecut...
Zările — porți de vis — cu vuiet s'au închis
Demult... și toate dorurile mi-s
Ingenunchiate în trecut.

Pleoapa de lumină amorțește. Gleznele
Mi s'au înfrățit cu pietrele și cu beznele.
Nimeni. (Aripă de gând, aripă,
Nu te strângi?) Cântec nemaiauzit se înfiripă
Din tăceri, de pretutindeni, de nicăieri
Şi'n viața celei din urmă neliniști se împlântă,
Inima își cântă urâtul. Inima cântă...

Poate că'n seara asta, toate
Cântecele din lume vor amuți
Şi numai cea mai tristă dintre melodii
Liniștea și zgomotele va străbate: o clipă
Doar să-mi asculte Dumnezeu cântecul inimii.
(Nu te strângi, aripă de gând? Aripă...)

P O E M E

DE

MIHAI BENIUC

PE ACESTE ULIȚI

Pe aceste uliți rău pavate
Sună pasul meu nepăsător.
După storuri capete ciudate
Vor să vadă noul trecător.

Nu cutează nimenea să 'ntrebe.
Cânii latră dincolo de gard.
Un copil salută. El pricepe?
Ochii tineri de mirare-i ard.

Ii arunc un zâmbet și copilul
Ca un zarzăr a 'nflorit sub cer.
— Fiul meu, curând, curând Aprilul
Va topi ce-a mai rămas din ger.

SCRISOARE NETRIMISĂ

Trei picături de sânge pe-o năframă,
De pe cămașa nopții o stea s'a descusut —
Nu-ți mai face-atâtea gânduri negre, mamă,
Visurile 'nșală, nu-s de tot pierdut.

Mi se năzare satul de departe,
Curând, curând voi merge să vă văd.
Dar n'așteptați nimic. Am doar o carte
Şi 'n părul negru fire de omăt.

S'a potolit şi marele pârjol,
Mi-i scrum şi sperlă inima bolnavă.
Pot să-mi încuiu visările 'n ocol,
Să nu mai umble rătăcită stavă.

Nu-mi pare bine că-s poet vestit,
Tristeţea curge 'n mine ca un râu.
De rămâneam cu voi la plugărit,
Aş semăna, în loc de vorbe, grâu.

De-acuma, însă, tinereţa-i dusă.
Cenuşa rece nu mai dă schintei.
Un vânt cu frunze roşii şi cu tusă
A scuturat pădurea din temei.

Apusul ca un vultur plin de sânge
Se sbate pe câmpia înserată,
Aleargă vântul buimăcit şi plânge
N'oi merge eu acasă niciodată!.

LACRIMI

Dragostea mea a crescut
Ca trestia pe lacul singuratic.
Auzi cum şueră prin ea
Vântul tristeţii?
Undeva, legată de ţărm,
Ca o luntre goală
Inima mea aşteaptă.
Valurile o isbesc, o isbesc
De stâncile neştiutoare.
In zădar mi-am ridicat în zare vulturii,
Nu te zăresc,
Himera mea,
Sub cortul azuriu.
Unde rătăceşti şi cu cine?
Se răscolesc în mine nomoluri,
Se 'ntunecă apa la faţă
Şi pleoapa cerului se umple de lacrimi.

INTÂLNIRI *

DE

MIHAIL CHIRNOAGĂ

Pendula bătu şapte lovituri, cu sunetul ei caracteristc, vătuit. Elvira tresări din visare, ridicându-se alene depe scaun. In trup persista o undă tulbure, care de câtva timp venea în fiecare seară s'o umple de o stare sufletească curioasă, ca o forţă ascunsă, ce mocneşte sub spuză, şi priveşte calmă, în afară, la blândele amurguri. Uşa dela bucătărie se afla deschisă. Merse şi anunţă cu glasul alterat de o nuanţă care uneori o sperie, atât este de netă şi neaşteptată, că pune masa. Ii răspunse glasul mamei, cu blândeţe, parcă ar alinta-o. Pregătind tacâmurile, se gândea că faţa de masă şi şervetele ar trebui schimbate, dar îi fu lene să mai meargă până la scrin să răscolească în albiturile păluite şi frumos aranjate pe categorii. Făcu apoi socoteala tacâmurilor. In seara asta n'aveau la masă pe nimeni. Dela moartea *lui* musafirii s'au ţinut lanţ. Ce bine-i să poţi mânca odată în tihnă, să n'auzi văicăreli, să nu priveşti lacrimi!

Când isprăvi trecu pe balcon. Ea pătrunse subit în starea de extaz de adineaori şi'n minte i se deşteptă internatul, cu viaţa sa molcumă, la un ceas ca acesta. In odihna adâncă ce-l înconjoară, printre aleile cu pomi rotaţi şi foarte verzi, umbrele celor mai mari, fetele din clasa şaptea şi-a opta, trec uşoare, înlănţuite, şi vraja ciudată a şcolii creşte subit, amplificată de nenumăratele mărturisiri melancolice, pe care, ele, străinele, fetele mari cu secrete, şi le fac în cea mai tăinuită şoaptă. Sufletul Elvirei se lumină pe neaşteptate, cu o fragedă deschidere în interior. Era conştiinţa clară, a unui mister concret ce le învăluia pe ele, înăuntrul căruia nu se putea pătrunde...

Grădiniţa cu flori a casei se umpluse cu o umbră fină şi din păienjenişul ei fetele dela şcoală se desprindeau în şiruri negre, cu şorţurile lor albastre, apropiindu-se uşor de dânsa, s'o compătimească sau s'o condoleze: „Vai, Elvira, am auzit că ţi-a murit tata!..." Şi cu o înclinare uşoară a capului treceau mai departe, în întunericul mai dens, mai căptuşit...

Când se auzi strigată la masă, părăsi cu părere de rău balconul. Desprinzându-se însă, dintre amintirile dragi se întâmplă ceva curios cu dânsa, avu conştiinţa subită a trupuşorului ei, nici prea mic nici prea mare, o mladă de răchită, subţirică, pe ici pe colo cu carnea înflorită gingaş sub rochiţă... O stare difuză, uşoară, de infinită dulceaţă... Şi când călcă, senzaţia aceea fizică se întări, deveni un alt simţ, se

* Din volumul de nuvele „Umbrele Iubirii".

adaugă, ca pentru totdeauna, vieţii sale şi Elvira îşi promise, aproape inconştient, să nu uite niciodată clipa aceasta.

La masă, mama se aşezase în cap, ţinând în braţe pe cea mică, ca s'o hrănească. Fetiţa făcu nazuri, mama o bătu peste mânuţele neastâmpărate care căutau să apuce singure lingura de supă, ea începu să plângă şi totul se termină cu rugămintea blândă a mamei, cu alintare şi promisiunile de totdeauna. Elvira, amorţită în scaun, privise scena fără să-şi poată aduna minţile. Işi spuse că doar îşi iubeşte surioara mică, că bine ar fi s'o certe un pic pe măicuţa şi parcă simţi o nevoie arzătoare s'o cuprindă pe cea mică în braţe, s'o sărute, s'o legene, s'o lipească foarte strâns de ea. Dar pe cât de repede şi puternică îi fusese năzuinţa, pe atât de uşor s'a evaporat, s'a risipit în aer!... In gură îi urcă un gust supărăcios de cenuşă amestecată într'un aluat de tristeţe. Deodată îşi simţi lacrimile în ochi. „Sunt bolnavă“, îşi spuse, atentă la acele transformări subite, fără nici o logică.

Servitoarea aducea felul al doilea când se auzi, întâi portiţa, şi-apoi bătăi în lemnul uşii. Elvira se ridică, plină de nemulţumire: au început să vină, bombăni în interiorul ei.

— Poate să fie dela gară, zise mama. Sau Eliza cu Andrei. Ei n'au venit deloc azi pela noi.

Era într'adevăr, dela gară, Alexe, nepotul pe care-l îngrijeau soţii Ionescu. Tânărul pătrunse cu sfiiciune, ferindu-şi cât putu un trench vechiu. Surprinsă neplăcut, Elvira ar fi vrut să-l repeadă un pic: „N'ai văzut soneria? Intâi se sună şi pe urmă încerci la uşă“, dar se stăpâni fulgerată de gândul că Alexe venea să mulţu-mească pentru ghete. Intr'adevăr tânărul era încălţat cu perechea de ghete cu butoni a răposatului, din vremea pe când era mire. Fiindcă era lustruită proaspăt şi cu îngrijire, avea un aer ridicul, de bătrân cănit. Cum stătea la spatele lui Alexe, Elvira înţelese din ochi întrebarea mamei şi tot din ochi răspunse: „Da, da, e încălţat cu ele!“

Tânărul se aşeză pe un scaun, cu stângăcie. Mama aştepta, ştia că venise să mulţumească pentru ghete, dar tânărul, timid, nu îndrăznea să deschidă gura. Totuşi, şi fără asta, mama era adânc mulţumită şi privindu-l, clătina uşurel capul. Fetiţa cea mică întrebă:

— Mamă, de ce dai din cap?

Mama însă gândea: am să-i dau şi paltonul. E băiat sărac. Imi fac mare pomană şi va fi de sufletul mortului...

In acest timp Alexe căuta să se adune de unde l-a risipit momentul atât de puţin prielnic al vizitei. Mai rău însă îl puneau în încurcătură ochii ciudaţi ai Elvirei. Poate că era o simplă părere, poate că într'adevăr se petrecea ceva ciudat cu fata asta, ceva care-l ameţeşte. Şi când te gândeşti că este doar o fetiţă, un copil neisprăvit... Elvira nu se sfieşte sa-l privească fără încetare şi din această privire se desfac umbre şi neguri, care-l înconjoară, îi dau târcoale. Alexe îşi simte, în această vreme, inima ca pe o sărmană minge jucăuşă, când plină, când goală. Deodată, mama îl întreabă:

— De-acasă ce mai ştii, Alexe? Tot rău?

Oh! Ca să primească această întrebare, tocmai acum, nu s'ar fi gândit zece

ani! Inăuntru începu să se întoarcă o umbrită clădire — era sufletul care se rotea uşor — şi geamurile luminate până mai adineaori de prezenţa Elvirei, alunecară subit într'o noapte stinsă. „Elvira, Elvira“, ţipă un gând speriat, dar se părea că nimic nu-l mai poate readuce din noaptea în care s'a împotmolit.

— Nu mai ştiu bine, se bâlbâi mutând un şervet dela dreapta la stânga. De două săptămâni nu mai am veşti. Din ultima scrisoare ştiu însă că i-a apărut din nou cancerul...

După o scurtă tăcere, reluă cu o siguranţă ciudată:

— O să moară! Săraca mamă, tocmai acum după ce ne-a văzut mari pe toţi!...

— Eşti cel mai mic, Alexe?

Tânărul legănă afirmativ capul, pe urmă adăugă:

— Implinesc în Septembrie 19 ani.

După ce rosti acestea, redeveni calm. Nu maică-sa şi casa din Argeş erau acum preocupările lui esenţiale, ci altceva; fără ştiinţă precisă acel altceva îi dădea necontenit târcoale...

Câtă vreme a durat scurta conversaţie, Elvira pândise tânărul şi acuma, la sfârşit, pe neaşteptate văzu că are un frumos păr blond, ondulat, părând de platină sub lumina becului. Il găsea chiar frumuşel, deşi atât de sărăcăcios îmbrăcat!

In sfârşit, mama se ridică să strângă masa. Elvira o ajută, în timp ce Alexe, retras mai departe, aştepta nemişcat. Fata simţea parcă privirile tânărului şi ca fără voie începu să lege uşor mişcările unele de altele, mai mult le împletea, le rotea, într'un sentiment plăcut de plenitudine. La întrebările pe care i le mai puse mama, Alexe răspunse, deşi ar fi preferat să tacă şi să arunce din când în când o privire Elvirei. Pe urmă se simţi îndemnat să povestească despre suferinţele de câţiva ani în urmă, ale maică-sii, când a mai fost odată operată de cancer. O umbră uşoară de duioşie îl cuprinse, reamintindu-şi acele triste întâmplări şi atmosfera dură astfel câteva lungi minute, încărcate de gânduri negre şi durere.

Era trecut de ora nouă când se auzi soneria. Servitoarea aducea tocmai cafele. Le puse pe masă şi merse să deschidă. Fetiţa cea mică aproape adormise în braţele mamei, cu capul pe piept şi mâinile căzute alături.

De data asta erau Eliza şi Andrei.

— Incă două cafele, făcu semn servitoarei Elvira, când îi văzu intraţi. Noii veniţi se aşezară în jurul mesei. Mai târziu Andrei trecu pe pat. Elvira îşi schimbă şi ea locul, apropiindu-se mai mult de Alexe. Inima tânărului svâcni iute... Deodată îşi spuse că tot ceiace punea pe seama Elvirei era o prostie. Nu va mai trebui să gândească nimic despre fată, căci toate erau sacrilegii; ea era încă un copil fără minte, cu mai puţin de patru-sprezece ani!

Elvira se ridică la chemarea mamei, care-i încredinţă fetiţa cea mică, adormită, spre a o duce la culcare. Somnoroasa, simţindu-se mutată, începu să facă mofturi.

— Hai, taci cu mama; hai, taci cu mama, o legăna Elvira, şi tot astfel, boscorodind-o, până în dormitor. Şi-acolo chiar, vocea ei răsună, ca a unei mame adevărate, mlădioasă şi prea de o înţelepciune elementară, prin sânge isvorând în glas... Se auzi încă puţină vreme gânguritul celei mici, apoi nu se mai auzi nimic. Atentă la pregătirea somnului din camera fetiţei, mama avu un acces stăpânit de plâns.

Numai bărbia îi tremura uşor... Eliza aduse repede vorba de oraş, de cumpărături, de ultimele evenimente. Andrei, ghemuit pe pat, tăcea, asistând cu capul sprijinit pe palmă, la durerea străvezie care revenea domoală în cameră. Se lăsă pătruns de atmosfera de tristeţe ce-i depunea pe suflet o pânză subţire şi caldă. „Un lucru aşa de simplu, moartea", gândea părând convins că dacă cineva i-ar fi luat în clipa aceea viaţa, n'ar simţi nici un regret. Incet, începu să reconstituiască amintirea prietenului mort, din lucruri mărunte: petele depe haină, degetele galbene de tutun, tabacherea de nichel pusă alături, în stânga, în timpul partidelor de şah. Inlănţuit de amintiri ochelarii îi alunecaseră pe vârful nasului, ochii i se adumbriră. Auzea ca printr'un somn străveziu, vorbindu-se în cameră:

— Mâine am să răsădesc flori la cimitir. Am văzut azi câteva morminte pline de flori. Erau ca nişte mici grădiniţe.

„Mici grădiniţe" reflecta spiritul său surprins de ecoul acestor cuvinte. Scutură capul tuşind, ca şi cum s'ar fi ferit de o apropiere. Atunci se întâmplă să-şi privească şi degetele galbene de tutun şi inima se porni, deodată, sa-i bată nebuneşte. Işi împreună mâinile ca la morţi, într'un joc copilăresc şi crud. „Nu mi-e frică de moarte", constată! Şi deodată îi veni în minte această ideie neaşteptată: „dar dacă aş fi avut copii?" Un uriaş bloc de apă se sparse, căzând, transformat în spume bolborositoare. „E grozav, e grozav", îşi spuse cu ochii umezi de lacrimi.

Elvira se întorcea din dormitor. Se aşeză pe pat lângă Andrei.

— Dorine, zi e, şi câteva clipe fu o linişte adâncă.

Deodată mama înălţă capul:

— Ia tăceţi!

Se auzi foarte clar la poartă:

— Poşta.

— Poşta, repetă cineva.

— Ce poate fi? tresări Eliza.

Andrei se ridică. Vroia să pară calm, nepăsător.

— Cine-i?, tună din uşa balconului.

Servitoarea alergase la poartă. Andrei aprinse lumina.

Se auzi lămurit răspunsul factorului.

— O telegramă pentru D-voastră.

Pe urmă paşii se îndepărtară cu o grabă suspectă.

— O telegramă pentru noi, bolborosi Eliza frământând o batistă.

In clipa aceia apăru Andrei în uşă. Parcă era un alt om: mai înalt, cocoşat ca şi cum s'ar apăra de o lovitură. Ochelarii, care alunecaseră din nou pe vârful nasului, îi descopereau ochii tulburi, iar din mucul de ţigară lipit de buză, se ridica un fir de fum în spirale din ce în ce mai agitate. Insfârşit înălţă privirile depe telegramă şi zise:

— A murit frate-meu!, dar cu un glas care voia să spună: „Doamne, iată ce se mai întâmplă acum". Depuse hârtia pe masă şi trecu la locul vechiu cu paşi nesiguri. Răsuci din nou o ţigară aruncând pe rând către fiecare, aşa cum îi privea cu ochii tulburi, câte un rotocol de fum. Se vedea prea bine, din felul cum zăcea năucit, din lumina nesigură a căutăturii, că încă nu-şi revenise, ca să poată judeca

liniştit întâmplarea. Din când în când icnea scurt, din gât, ca un om ce nu-şi revine din uimire.

— A murit frate-meu!, zise deodată! Cine se gândea? Iaca aşa din senin!

Şi ca şi cum într'o zecime de secundă păru a înţelege deplin întreaga întâmplare, desfăcu larg braţele, se răsturnă pe spate, cu o figură iluminată, împăcată:

— Ca mâine, poimâine, mă duc şi eu! Parcă ştii ceva? Nu vedeţi?

Roti figura aceea de jur împrejur, apoi braţele căzură pe genunchi şi rămase pe gânduri cu un zâmbet ciudat.

— Taci şi tu! isbucni Eliza cu o voce ascuţită. La auzul ei Andrei ridică privirile, zâmbetul acela-i dispăru şi ca la o comandă enervarea şi neliniştea care se instauraseră în cameră s'au supt nevăzut.

— Ai înebunit, se vede, gâfâi Eliza. Te-apuci să vorbeşti depe pereţi!

Andrei împinse cu arătătorul ochelarii spre rădăcina nasului. Mama clătinase capul fără încetare, îl clătina şi-acum. Ea pricepea în felul ei moartea: o punte pe care toată viaţa urci. Cu cât mai mult, cu-atât te afunzi în întuneric. Câte odată cineva te face să pui piciorul alături, te cheamă sau te împinge... Purta pe fruntea uşor încreţită semnul calm al acestei împăcări cu soarta. Spuse mai târziu:

— Un an al morţilor, (căci şi *el* murise tot anul acesta), dar glasul ei păru mai curând ironic, decât trist.

— Da, aprobă din gât Andrei care înălţă de tot capul la auzul acelei voci ironice. Pe urmă îşi spuse că nu putea fi decât o părere...

Eliza deşertă un pahar de apă, pe urmă ridică figura sa mult mai calmă spre Andrei:

— Acum ce ai de gând să faci? îl întrebă brusc.

El o privi cu aceiaşi ochi înceţoşaţi.

— Ce vrei să fac? răspunse repede, speriat. Tu ştii doar că nu mai pot vedea.. Nu mă pot duce... (Şi-apoi deodată, înfuriat). Nu mai pot vedea!... A zecea oară ţi-o repet.

Apucase a se răsuci către ea, ridicând braţul. Acum îşi revenea, se strângea în el:

— Ai să te duci tu, poate, zise mai târziu, cu un glas mult mai domol.

— Şi casa?, se înspăimântă Eliza.

— Da, casa, repetă el sugestionat, pe gânduri.

Pe urmă vru să strige, dar era prea târziu:

-- Rămân eu cu casa!

Acum se simţea istovit. Câteva clipe fu tăcere. Intre acestea vorbi Alexe, care stătuse până atunci liniştit:

— Dacă e departe nu face să vă deranjaţi.

Intervenţia neaşteptată a tânărului înfurie din nou pe Andrei. Ăsta era ca şi un străin!

— Ce nu face?, întrebă el din vârful limbii.

— Nu face să vă deranjaţi cu înmormântarea, răspunse Alexe. O telegramă vă scuteşte de-o groază de bani cheltuiţi! Da, da, rosti Andrei! O telegramă mai lungă, sau o scrisoare! Uite, domnule! Ai dreptate!

Andrei privea spre Alexe şi parcă-şi revenea dintr'un vis. Se hotărî să le scrie chiar în seara asta o scrisoare. Câte lucruri nu se pot spune într'o scrisoare, pe care ţi-i jenă să le afirmi în faţă: lucruri de mângâiere, cuvinte de îmbărbătare! Işi făcea aceste mici socoteli, în timp ce se îmbărbăta mental la scris.

In acest timp Eliza povestea despre frate-su:

— Avea cancer, zicea ea. Cancer la stomah! Nimeni nu scapă de cancer. E boală necruţătoare, cea mai rea, cea mai fără de leac!

Mama asculta pe gânduri, cu privirile umezite.

Pe când Eliza povestea de cancerul mortului, Alexe stătea cu capul în jos, pierdut şi el pe gânduri. Deodată roiul de vorbe îl făcu să tresară. Când înţelese de ce boală se sfârşise răposatul, se simţi străpuns de un fier cu lamă lată şi rece. Ca o antenă părăsită în patru vânturi, ţiui deodată atenţia concentrată în el.

— Mai fusese operat odată, zicea în continuare Eliza. După ce a cheltuit o sumedenie de bani cu operaţia şi medicamentele din străinătate, iar s'a îmbolnăvit. Acum n'a mai vrut să se opereze. Nu-i aşa, Andrei, c'a refuzat să se opereze?

Andrei clătină capul: „desigur, desigur!"

Alexe ascultă şi ca într'o derută, puterile îl părăsiră. Căută din ochi pe Elvira şi când îi întâlni privirile îşi dădu seama că era pierdut, că nici din partea asta nu se mai putea aştepta la sprijin. Parcă puntea de simpatie şi înţelegere ce-a fost între ei s'a rupt şi-acum el rămase să plutească singur în ceaţă. Deodată se urcă din el o dorinţă vie de neatârnare, de eliberare din cercul acela de oameni trişti, bolnavi, loviţi de veşti nefericite, o poftă de a se degaja dintre morţi şi nefericiri. Cu o astfel de dorinţă îşi îmbumbă uşor trenciul jerpelit, îşi luă pălăria, şi deşi se simţea lipsit de puteri, se înălţă din scaun, părăsind cu demnitate încăperea, fără să scoată un cuvânt. Mama, care s'a gândit toată vremea la el şi la bolnava lui de-acasă, avu un gând de spaimă: „paltonul", dar era sigură de întoarcerea lui în zilele viitoare.

Andrei ridicase capul, privise eşirea neaşteptată a tânărului, acum îi ascultă fuga din curte.

— Ce mai are şi ăsta? întrebă cu glas tare.

La întrebarea lui numai Elvira râse din toată inima, cu o poftă ciudată. Dar râsul ei se'ntoarse la loc în gât şi de-acolo, într'o sforţare grea, se desfăcu şerpuitor în adânc, curgând în şiroaie împletite prin braţe şi picioare. Fu un moment etern acela când inima i s'a oprit, ca de o emoţie cumplită. Dar în clipa când ea se porni din nou, o învălui o ameţeală dulce, după care o durere difuză i se lăsă pe cap bătându-i din aripi la tâmple. Fetiţa ridică deodată mijlocul dintr'un impuls iraţional, repezi capul în sus şi trase aerul în piept. Pojghiţa de durere depe creer alunecă deodată în tirbuşon pe şira spinării, oprindu-se la capătul ei, unde o aeriană cheiţă se'ntoarse într'un lacăt ascuns, cu o pocnitură scurtă ce-şi trimise ecoul profund în tot corpul, ca la bătaia unei mari limbi de clopot. La acest semnal tot ceiace era liniştit şi plăcut adăpostit în sufletul ei se tulbură, se amestecă şi crescu, alimentat de o putere necunoscută. Simţi nevoia să-şi înfigă unghiile în carne, să joace şi să ţipe ca într'un soare de primăvară, dar în acelaş timp o împingea din piept şi-un mare val de lacrimi! Toate ţinură câteva secunde, dar când îşi reveni

parcă era uscată, sleită de puteri. „Va trebui să spun mamei că-s bolnavă" glăsui deodată o voce adâncă în interiorul ei, care-o linişti. Acum nu era momentul, deaceia se ridică să meargă la culcare în dormitor. După primii doi paşi se opri nedumerită, căci o senzaţie ciudată persistă în tot trupul. Mai făcu un pas dar de data asta parcă se simţea transpirată, udă. Gândul unui pericol o făcu să simtă întreaga ei tragedie. Se opri, rezemându-se de sobă ca să-şi poată stăpâni mai bine ţipătul care venea din adâncul fiinţei rănite, însângerate. In acelaşi timp se simţi invadată de o ruşine imensă, şi-atunci Elvira nu se mai putu stăpâni şi căzu în braţele mamei, hohotind într'un plâns inconştient. Eliza sărise în picioare.

— Leşină! N'o lăsaţi! Aduceţi apă, ţipă alergând ea însăşi după apă.

Andrei apucase să se ridice şi el dar rămase în picioare, neştiind ce urma să facă. Elvira sughiţa să-şi curme răsuflarea şi numai mama care o îmbrăţişa şi-o legăna, îşi păstrase cumpătul. Când servitoarea aduse apă, frecţionă fata pe tâmple.

— Elvira! Ce ai fată? Elvira, o întrebă cu blândeţe.

— Mamă, mamă! hohotea Elvira, dar, încetul cu încetul îşi trăgea scâncetul, se potolea. O ţinea pe maică-sa înlănţuită cu braţele şi când o trase după ea în dormitor „ca să-i arate" mama se ridică şi-o urmă.

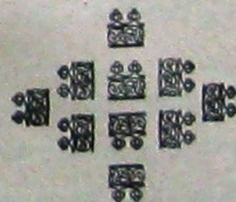
Eliza şi Andrei rămaseră singuri. Parcă prezenţa lor acolo nu mai avea nici un rost, puterile lor căzuseră.

— Atâtea întâmplări! rosti Eliza gânditoare. In vremea aceasta Andrei clătina capul necontenit, ca un om năuc. După câteva minute petrecute în linişte intră mama. Părea plânsă dar ochii îi străluceau plăcut, cu mândrie şi cu calm profund, nesdruncinat. Ea se îndreptă liniştită către Eliza, cu zâmbetul pe buze, i se plecă la ureche şi i şopti ceva.

— Da? Adevărat?, tresări aceasta cu un accent puternic de voioşie, şi imediat râse cu glasul plin de un farmec particular. Auzi, mititica, şi ce spaimă!

— Ei, ce este, ce este?, se înălţă Andrei, plin de curiozitate.

— Nimic! Nu este nimic! Bărbaţii n'au voie să ştie! Asta-i!, rosti mama şi parcă glasul ei rotund făcu un mare ocol în camere, cuprinse şi pe Elvira în interiorul lui, acolo unde domneau acum o linişte şi-un calm senin.

CICLUL PRIETENIEI
DE
SIMION STOLNICU

OSPITALITATE

Lui Axente Sever Popovici.

Guido vorrei che tu e Lapo ed io...
Dante.

Unde să te cinstesc, unde să te pun
Să te presimţi prietene, nun?!
Făclie mi-eşti la praznic
Şi buchet la vin —
La calul tău de afară am trimis un crin...
Te voi chema la jertfa brazilor, la nuntă
Prin colăcer de vers;
La cel dintâi cules,
S'or cunoaşte nevestele noastre
Cilibii şi-albastre;
Vom fi cu toţii'ntr'un poştalion
La cel dintâi Sântu-Ion...
Ce-i prietene, slova
Când şipote de coacăză'n dreapta ce-ţi întind
Moldova
Unde stejarii-şi lasă, aproape vâslind
Tipsiile de umbră şi păsări pe izvoare
Să-le mai ţină-o clipă, unda nună mare...

AMICIŢII DE IARNĂ

Şi iarna, cu amicul matinal,
prin parcul care paşii mult aduce
şi repede 'ncetează, ne-apasă-abia o cruce
cât epitaful plantei şi 'n urmă cât un voal.

Grăbiţi sub coviltire de chiciuri, la 'ntâmplare,
noi nu ştim cum, pe unde-a nopţii vise
am risipit. Acestor paradise
redăm *ce n'am visat:* nori de ţigare.

Şi fiecare uită pisme ce se nasc
când numai pe cel'lalt, cu seninări, prin sită,
necunoscuta-l vede, rumenită
Sunând la şold patinele ca săbii de Damasc.

Iar corbii pe alee au paşii cei mai fini
sub care niciodată nu scârţâie zăpada:
ca pe hulube 'n piețe, aici — cu toată sfada —
i-alintă şi pe ei maniaci heruvimi.

Şi credincioşi, ne ţinem — prietenii de drum —
pe dungi subţiri la fel de's aşternute
sub roatele pruncieí, ori a flaşnetei mute
cu papagalul strâns în zorile de fum.

Şi-aşa cum toţi se pierd, şi-aceşti „vântură-ger"
sub văruite firme de kermese,
urându-şi treburi bune şi zestrea de prinţese
mai putredă ca raza paingilor de ieri...

REVERIE CITADINĂ *

DE

VINTILĂ HORIA

Era într'un început frenetic de primăvară precoce, revărsată peste cetate ca un incendiu din flacările căruia copacii ieşiseră verzi iar oamenii veseli. Paştele aştepta să-şi sune clopotele şi undeva, în aer, se pregăteau atâtea minuni cât nu putea cuprinde oglinzile reci depe suprafaţa apelor. Străzile sbârnăiau de curăţenie şi de dor de ducă, iar trecătorii erau cu toţii atât de tineri încât un domn cu barbă şi baston părea un adolescent deghizat pentru balul superb al acestei primăveri proaspete şi senine. Şi parcă trecuse atâta vreme dela căderea frunzelor şi a fulgilor încât întreg trecutul se îndepărtase ca o amintire nedorită. Niciodată nu se poate vorbi despre „omul nou" cu mai multe şanse de a fi ascultat şi crezut, ca în această exaltare a viitorului care e primăvara. Prietenul meu Ovid, eternul tovarăş al unor duioase peregrinări prin anotimpuri, e un apologet al toamnei. Şi aceasta nu pentrucă noţiunea de *poet* e legată de noţiunea *toamnă* ca de o condiţie existenţială, ci pentrucă Ovid se regăseşte, din punct de vedere sentimental, în tristeţe. Nu i-am contrazis niciodată această aderenţă, pentrucă şi eu sunt un om trist, un om care îşi regăseşte în tristeţe toată chinuitoarea singurătate de care are nevoie. Să fie aici cauza prieteniei care a declanşat mersul înainte al acestei cărţi în care oraşul meu e un prilej de dialoguri şi un receptacul ideologic?

Îi spuneam lui Ovid în calma petrecere a acestei primăveri de bogăţie care ne cucerea încetul cu încetul, adică ne umilea silindu-ne să renunţăm la noi înşine:

— Ţi-aduci aminte? Astă toamnă eram fericiţi fiindcă trăiam în anotimpul care ne convenea mai bine. Vremea aceea era o rimă la versul unic pe care-l trăeşte fiecare din noi. Acum aş vrea să fiu nefericit ca să pot protesta împotriva acestei primăveri care mă contrazice — şi nu reuşesc decât să mă integrez ei, să descifrez aceiaşi bucurie în mugurii verzi şi în mine însumi, şi totuşi nu vreau să recunosc că sunt inconsecvent.

— Poate că trăim într'o beţie care ne exaltă şi ne denaturează!...

Trecuserăm prin faţa Palatului regal care strălucea alb şi majestuos, fâlfâind pe creştet faldurile stemei regale. Ajunseserăm în faţa Ateneului. Printre coloanele grele care susţin frontonul, sclipea în soarele după amiezii aurul vechi depe icoanele Voevozilor. Ca sub o frunte uriaşă se înşirau acolo capetele celor mai înţelepţi domnitori ai culturii româneşti: Ştefan cel Mare, Mateiu Voevod, Vasile Lupu, Neagoe

* Fragment din cartea cu acelaşi titlu.

Basarab, Carol I primul rege al Românilor. Ne-am apropiat fascinaţi de măreţia solemnă a acestui templu care dovedea lumii rostul nostru de a fi. Portretele voevozilor luminau grădina, armonizându-şi aurul bătrân cu proaspăta cadenţă a ierburilor verzi şi a cerului albastru. Ne-am întors privirile obosite de atâta lumină, către parcul îngust şi elegant pe marginile căruia şi-au dat întâlnire atâtea capete de cărturari iluştri, săpate în piatră pentru o veşnicie care nu poate fi decât românească.

— Un călător francez, spusei încet, un călător care ştie să umble mai bine decât să scrie, a acuzat într'o carte închinată Bucureştilor, arhitectonica Ateneului. Câtă abilitate!

— Cum, te-ai hotărât în sfârşit să-l ierţi?

— Dimpotrivă. Am spus că francezul acela a fost abil, pentrucă abilitatea lui era un joc fatal al superficialităţii. Acest membru al Academiei din Paris a scris o carte despre Bucureşti nu pentrucă e un mare scriitor, ci pentrucă e un mare călător care se simte dator să-şi noteze impresiile, culese adesea fără ajutorul raţiunii. Şi nimic nu e mai dezolant decât omul care scrie în mers... Picioarele au fără îndoială o misiune precisă şi un itinerar care e altul decât acela al hărţiei.

Ovid mă privea zâmbind. Ateneul e una din pasiunile copilăriei şi o păstrez şi acum cu recunoştiinţa pe care o ai faţă de lucrurile pe cari vremea nu a isbutit să le facă inactuale. Regăseşti uneori în ele un principiu al stabilităţii care-ţi redă o anumită doză de încredere în tine însuţi. Ovid zâmbea deoarece mai auzise toate acestea. Prietenia e câteodată sinonimă cu puterea de a şti să înduri, deci să suferi oarecum... şi să zâmbeşti.

Ne aşezarăm pe o bancă, lângă bustul lui Eminescu. Tăceam. Ovid urmărea cu ochii ritmul suplu al unei fete care călca pe alee, braţ la braţ cu primăvara. Mă gândeam în altă parte, deşi mă seducea, ca o ironie crudă, jocul subtil din jur. Ca să evit o înfrângere vorbii din nou, căutând să mă entusiasmez pentru o idee că să mă scutur de tentaţiile seducătoare ale anotimpului.

— In grădina asta mi-a plăcut întotdeauna să visez trecutul şi viitorul României. Nu ştiu, e ceva atât de glorios în coloanele acestea superbe şi atâta putere de convingere în graţia împlinită a cupolei, încât fiecare gând îndrăsneţ găseşte în ele un sprijin şi o încurajare. Să-ţi dau un exemplu. Asistasem odată la o conferinţă care mă enervase prin platitudinea laşă a convingerilor vorbitorului şi venisem aici să-mi adun gândurile împrăştiate. Coloanele şi cupola erau luminate de reflectoare nevăzute şi întreg Ateneul părea o enormă bijuterie aşezată cu grijă în cutia de catifea a nopţii. Mi a plăcut atunci să distrug pe rând argumentele stupide ale conferenţiarului. Domnul cela, ornamentat cu o savuroasă lipsă de discernământ, adora zeităţile culturii germane şi distrugea în patetice rodomontade toată creaţia culturii franceze pe care o învinuia de falsitate şi superficial. Asta era o părere oarecare, în numele căreea nu poţi răstigni pe nimeni. Ceeace m'a indignat însă a fost curajul cu care a atacat cultura noastră, ca pe o cultură anexă, peste mediocritatea căreea se întinde mâna dăunătoare a culturii franceze. Omul acela a mai spus că adevăraţii noştri creatori sunt acei cari au adoptat forma de expresie şi de înţelegere a culturii germane. Atitudinea aceasta mi s'a părut pornită dintr'o totală neînţelegere. Mai întâi e absurd să spui că suntem o cultură anexă. Şi pe urmă chiar dacă ar fi aşa, după teoria vorbitorului care e un critic de oarecare

autoritate, suntem tot atât de anexaţi culturii franceze cât şi celei germane din moment ce piscurile culturii noastre sunt datoare Germaniei mai mult decât Franţei. Stupiditatea acestei „descoperiri" se poticneşte într'un paradox. Şi apoi se poate vorbi de o cultură anexă? Fără'ndoială că nu din moment ce o cultură când începe prin a fi anexă, renunţă de a mai fi o cultură, confundându-se aproape cu originalul la care consimte să se anexeze.

Ovid începu să râdă încet:

— Vorbitorul tău a mai uitat un lucru: o cultură tânără cum e a noastră adună atâta mândrie în elanul ei, încât refuză să adere la vreun model. Teoria culturilor anexe e valabilă numai pentru popoarele bătrâne şi neputincioase.

După amiaza crescuse către cer ca o tulpină luminoasă. Soarele blând mângâia umerii lucrurilor cu mâini unduitoare şi clare, aşezând pretutindeni, ca pe o floare, pecetea albă a primăverii. Grădina Ateneului, aduna, ca o vastă cupă a cetăţii, prisosul de bucurii şi de entusiasm al atmosferei. Mă gândeam la mediocra trecere prin viaţă a criticului de atunci. Cum te pot mulţumi oare gândurile cari înjosesc?

Desen de CLAUDIA COBIZEVA

ORIZONTURI

NOTĂ DESPRE FURTUNOSUL SECOL AL XIX-lea

DE

OVID CALEDONIU

Dela un anumit punct, fenomenul religios nu se mai comentează ci, *se trăeşte*. Acest ultim aspect, îi imprimă caracterul şi îl menţine continuu, viu, contra tuturor intemperiilor spirituale ale unui secol. Pentru că, în fond, credinciosul nu face decât să-şi asimileze, până în cele din urmă Dumnezeul, să-şi încerce rezistenţa la răspântia atâtor goluri sufleteşti, deci să-i imite drama care iniţiază în nemurire.

In sensul acesta vorbea Iisus, adesea, de o îndumnezeire a omului, posibilă, chiar şi aici pe pământ. El a pus accentul pe această imediată trăire, şi deaceea spunea numai celor ce nu credeau: „Citiţi Scripturile", iar celorlalţi, urmarea dureroasă a Crucii.

Niciodată oamenii n'au trăit, mi se pare, atât de puţin şi nesemnificativ sentimentul lor de creştini cum l-au trăit cei din veacul ce ne-a precedat. Intreg acest şir lung de ani, a fost un palpitant rechizitoriu sufletesc şi, în acelaşi timp, un mare paradox.

Şi niciodată oamenii n'au avut prezenţa atât de mare a lui Dumnezeu ca atunci. Nu era o trăire colectivă, demnă, a acestui act atât de preţios. Ceeace Renaşterea încerca în lămurirea poziţiei omului în raport cu Creatorul său fără intervenţia inconştientă a negării, veacul acesta furtunos, în structura lui intimă, era o continuă războire cu cerul şi deaceea miracolul nu-şi avea nici un sens în acest întunecat popas.

Miracolul, minunea în sens creştin, impune neapărat o putere de a crede. Spun o putere de a crede şi nu una totală, pentru că Dumnezeu nu se descoperă, nu intervine decât acolo unde este nelinişte, dibuire pe căile întortochiate ale credinţei. Fiecare epocă îşi are călăuza ei proprie de-a petrece pe fiecare ins spre drumul cel mai apropiat şi valabil ce duce la Dumnezeu, dar nicio epocă n'a fost atât de vitregă cu ea însăşi în această privinţă. Se pare că trăeşte, poate, fără să vrea, ultimele acorduri triste ale credinţei ce de mult şovăe. Intervine, nu experienţa sufletească ci patetica goană şi încredere în rezultatul imediat şi necontrolat al raţiunii şi al simţurilor. De-aici respingerea ideii de *întrupare*, de *mântuire* într'o religie cum este creştinismul. Nebunia genială a profesorului de filosofie dela Universitatea din Basel aruncă cu un râset mefistofelic ultimele imprecaţii religiei celui din Nazareth — isprăvindu-şi „*Anticristul*" cu o frază dureroasă dar destul de lirică: „Şi se măsoară timpul din ziua nefastă, care fu începutul acestei ursite, — începând din prima zi a creştinismului! *De ce nu s'ar măsura timpul începând cu ultima lui zi? — Incepând de astăzi.* Prefacerea tuturor valorilor!"...

Intervenţia protestantismului raţionalist mai accentuat, acum, decât ori când, suscită spiritele şi le ţine într'o permanentă încordare. Niciodată lumea n'a fost mai neurastenizată decât în acest secol incapabil de orice elan religios.

Iisus devine un om excepţional, un mare iniţiat ca şi Orpheu, Pitagora, sau iniţiaţii moderni ce îşi odihnesc sufletul lângă apele largi şi încete ale Gangelui. Renan, liricul, în critica sa biblică formulează acea teorie atât de absurdă a miturilor, ajungând până la a nega existenţa istorică a lui Iisus.

Teosofia, această nouă religie—neospiritualitate atât de hibridă este fructul acestui secol trist și confuz.

Ce întunecat sufletește și în acelaș timp agitat secol a fost cel ce s'a chemat al nouăsprezecelea și ce paradox a sălășluit în marginile lui. Neliniștea aceea duce spre credință și speranțele se ivesc de abia în prima decadă a veacului nostru. Istoricismul dublat de criticismul biblic al multor oameni de largă respirație intelectuală își are semnificația lui care, după cum se știe, n'a depășit anul o mie nouă sute. Pentru că după două sute de ani dela acele formidabile și patetice ceasuri ale nopții de 23 Noembrie 1654, când Pascal strigase plin de exasperantă bucurie, ecuația dumnezeirii, „joie, joie, pleurs de joie", istoricii biblici încercau să distrugă din mintea credincioșilor acea imagine dumnezeiască a lui Iisus.

Era un dezolant rezultat la care ajunsese, acești unici negativiști ai cerurilor, sfârșind cei mai mulți în apele celei mai întunecate nebunii sau în cele mai triste lacuri ale disperării sufletești. Astăzi istoria nu-i amintește decât atunci când e vorba de secolul frământat ce atât de trist s'a chemat al nouăsprezecelea.

FRAGMENTE DE ESTETICĂ

DE

MARCELLO CAMILUCCI

Iată o nedumerire, absurdă și logică în aceiaș timp, dintre cele mai pure pe care le poate provoca natura umană: cum nu pot toți oamenii să fie artiști, cum nu simt adică nevoia de a-și reprezenta la intervale anumite în vreun fel oarecare, lumea și viața din care fac parte? Cei mai mulți se mulțumesc să gândească lumea și viața aceasta, însă a gândi un lucru nu e tot una cu a te libera de el, cu a face din el o expresie inconștientă a conștiinței noastre și chiar o uitare. Aceasta e cauza primă a nefericirii speciei umane: pentru cea mai mare parte scurgerea timpului e cu totul zadarnică, pentrucă ceea ce a fost nu servește la înțelegerea lui ceea ce este și nici ca hrană pentru prevederea lui ceea ce va fi, a-l voi și a-l realiza în parte într'o formă care să răscumpere deziluziile prezentului.

* * *

In artă se întâmplă să realizezi uneori pe neașteptate idei și imagini cari trăiau în tine de foarte multă vreme și cari ajunseseră la maturitate fără să bagi de seamă și fără să contribui cu ceva la aceasta. In general e vorba de lucruri cari ți-au plăcut mult la prima lor apariție în conștiință, de acelea pentru cari blestemi impresia îndepărtată și foaia de hârtie care nu te-a ajuta iar apoi nu știi dece s'au risipit în aer, confirmându-și astfel frumusețea nepământeană. Insă sufletul se vede că nu le-a păstrat fluturarea decât în adăpostul cald al vieții, iar acum le ridică întocmai unei flori fragile de seră care crește uitată lângă sobă fără ca ochiul grădinarului să o bage vreodată în seamă. Fluturarea devine sensație, dobândește grai și vorbește pe neașteptate, ca sămânța unui copil uitat care s'a hrănit din viața ta întreagă fără ca tu să i-o fi închinat. E una din mișcătoarele minuni pe care frumosul le dăruește omului, o împotrivire la scufundarea în neființă rătăcind până la aflarea căilor conștiinței cari strălucesc la capăt de lumina eternității.

* * *

Există o retorică intimă a conștiinței care e caracteristică tinereții. O împărtășire fără limită cu glasul instinctului, o încredere ironică și superbă în propria ta fantezie, înălțarea problemei morale la un grad de spiritualitate care, de cele mai multe ori, nu s'ar putea concepe în termeni raționali, o speranță feroce și o disperare violentă. Semne inevitabile ale oricărei tinereți. Cine rămâne mereu pe aceste poziții e un descentrat, cine nu le-a ocupat niciodată a trăit, o viață mediocră, săracă în desfășurări.

* * *

Cu cât se înaintează pe drumul artei cu atât se bagă mai mult de seamă că dacă arta e o cucerire laborioasă, iar stilul un produs rezultat din concordanța sentimentului cu intelectul, lucrurile

noastre cele mai fericit realizate sunt acelea cari isbucnesc pe neașteptate, aproape pe negândite. Oare gândul disciplinat e silit să dobândească o necontrolată capacitate generatoare, sau sentimentul reușește să se distileze limpede, fără porunci și fără stimulente? Marea artă rezultă din proecția simțurilor și rațiunii noastre pe o poziție pasională intensă și lucidă, atât în durere cât și în bucurie.

* * *

Fiecare secol are o pasiune care va părea retorică celui următor. Entuziasmul său sincer, pluralitatea manifestărilor sale, vor deveni tot atâtea dovezi ale echivocului naiv pe care-l închide în el, nedemn de o umanitate care se silește să dăinuiască. Veacul al XIX-a a preamărit simțurile și a adorat conceptul de aventură, astăzi nimeni nu mai crede în ele: organizarea tehnică, năvala științifismului, rămășița prea mică a domeniilor neexplorate, au izolat conceptul de aventură în câmpul mai rațional și mai susceptibil de a provoca nu atât fiorul miraculosului cât al misteriosului: lumea criminalilor și a polițiștilor. Romanul de aventuri e oferit azi copiilor și chiar oameni adulți trăesc din hrana aceasta. Și e foarte interesantă constatarea asupra mentalității fundamentale a omului modern: o dorință de a-și împiedeca setea de fantastic și de a se restrânge la știința culeasă din veșnic aceleași cifre și din neînduplecata prezență a misterului care pierzând plictisul vestmântului său supranatural, reapare sub înfățișarea de meschină umanitate a voinței agentului necunoscut, agent pentru opera umanității, acționând asupra răului pe care singură și-l creează. După romanul cavaleresc a venit romanul eroi-comic, romanul voluptuos, romanul de aventuri, acum suntem la cel polițist, în curând se va naște desgustul iar acesta va semăna la rândul său germenul disolvant al ridicolului

* * *

Păcatul majorității poesiei moderne este mândria. Aceasta se datorește deseori presupunerii că fraza care luminează pe deplin senzația unui moment deosebit, starea de suflet localizată pentru o clipă datorită unei lucidități spirituale admirabile, cuvântul care se naște cu gestul și cu gândul și aproape nedespărțit de aceștia s'ar numi poesie, ar avea adică o valoare universală. In aceasta este o greșală: pentru ca să se întâmple astfel trebue ca fraza, starea de suflet, cuvântul, să se împuternicească revărsându-se asupra personalității poetului, perfecționându-se și modificându-se într'un conflict aspru ca personalitatea însăși. Intr'asta consistă critica neștiutoare ce purtăm în noi înșine și care ne permite adevărata mărire: să știm să acționăm și asupra strălucirilor și amețelilor neașteptate în cari ni s'a părut că eul nostru ar fi vorbit în mod pur, aproape divin, adică fără ca noi să-l fi deșteptat sau excitat. Poesia, ca și toate lucrurile cari sunt ale omului, trebue să aibă o greutate omenească, adică să ducă cu sine zgură și rămășițe, nu poate fi un diamant dar va fi întotdeauna o sticlă suflată: neliniștea plămânilor noștri, chinul gâtlejului nostru, va fi creat-o. Altfel nu se va putea obține decât o poesie fărămițată, vom avea adică numai pe celebrii poeți ai unui singur vers. Aceștia apoi, admirând capacitatea ideilor neașteptate, ajung niște imorali cari nu cred că trebue să justifice propria lor artă față de propriul lor suflet. Devin niște improvizatori, cu un gust mai rafinat decât aceia din Arcadia, dar egal de îngâmfați și pretențioși.

* * *

Astăzi omul posedă un simț exagerat al autonomiei artelor și meseriilor, am putea spune un simț de castă sau de inițiere dificilă, ca într'un mister. Aceasta se datorește faptului că omul integral care după formula benedictină se ruga și lucra, s'a pierdut: un defect la lumina electrică, un scaun care șchiopătează, sunt desarmonii pe cari inteligența a renunțat de multă vreme să și le propună. Lucrul manual are în schimb o mare importanță în evoluția facultăților simțurilor și intelectului omenesc: acesta nu se dedică lor fiind convins că specializările actuale au luat orice posibilitate de a îndeplini bine orice atri-
buție de ordin material, sau în cazul când se
dedică, sensul de ridicul ce el îl adaugă lucru-
lui său, îl face caraghios și neîndemânatec ca un
copil, descurajându-l astfel în cursul încercărei
sale. Stropitul unei plante sau aprinderea unui
foc, reprezintă astăzi pentru cei mai mulți o pro-
blemă atât de grea ca și resoluția unei formule
de algebră și există un echivoc care împiedică
avertizarea părții rele a acestui fenomen: într'a-
devăr în mod comun se crede că lipsa de apli
cație în cerințele vieții inferioare, această r
dută memorie a meseriilor, este semnul u
ritualizări a umanității care prin secol
ar fi trecut fără să-și dea seama
mordială a utilajului complet r
dreptului la viață, la faza de
săși nașterea ne dă o v

care eforturile noastre vor fi îndreptate numai în
sensul de a ne bucura de ea cât mai mult po-
sibil. Greşală psihologică şi istorică dat fiind că
astfel omul chiar în momentul când afirmă natura
sa superioară, de a se fi născut pentru a se bu-
cura de viaţă, se opreşte, renunţând la victoriile
asupra materiei şi la posibilităţile de a-i adăoga
isteţimea spiritului, multe isvoare de rafinament
şi bucurie ale capacităţilor lui de a simţi plă-
cerea, lăsându-se atras în cursă de o aparentă
uşurare a existenţei; crede a fi înlăturat dela
datoria de cucerire care nu este în fond nerea-
lizabilă fiind eternă. Faptul că securea nu mai
este necesară pentru doborîrea copacilor, rân-
deaua pentru a-i netezi, ciocanul pentru a scoate
din stâncă piatra căminului, toate acestea nu în-
seamnă că lupta pentru existenţă este acum nu-
mai o problemă a inteligenţei şi mai ales că se-
curea, rândeaua şi ciocanul sunt scule neapte
pentru a prepara astăzi cucerirea dreptului de a
sui treptele scării sociale şi că nu sunt mijloace
convenabile pentru a creia haina luptătorului con-
temporan. Examinaţi viaţa marilor oameni de
artă şi politică americani: este cunoscut tuturor
ameţeala omului în ascensor, neurastenia „lino-
type"-ului, viteza automată a băiatului dela o
agenţie de ziare, setea de aur din Klondyke, acea
de pământuri din Middle-West; au plecat toţi din
satul lor natal păstrând într'un nod al batistei un
penny, au călătorit în mod clandestin subt un
vagon sau în fundul vreunui cargo-boat: acela
care s'au salvat, îşi datoresc salvarea capacităţii
lor de oameni integrali. Poate aceasta este unica
învăţătură pe care poate să ne-o dea America:
îmi veţi spune că această activitate poate să
creeze în acelaş timp din curierul unei bănci pe
directorul acesteia, precum şi pe gangsterul care o
devalizează, dar aceasta se datoreşte lipsei pre-
zenţei unui eficace corectiv social: uşurinţa
şi corupţia legii, dar dacă aceasta ar lipsi, răul
nu ar avea atâtea invitaţii pentru aceste energii
virgine şi vii. Chiar şi acum rasele cele mai să-
nătoase sunt acelea în cari chemarea pământului
şi a lucrului diferit ce viaţa cere pentru a fi ci-
zelată este mai puţin ascultată.

* * *

Nu vrem să credem în aforismul care spune
că orice epocă îşi are poetul pe care îl merită,
deoarece, ce-ar trebui să credem despre epoca
noastră doritoare de cântece şi nesatisfăcută
de Muzele sale!

SPECIFICUL NAŢIONAL IN MUZICĂ

DE

PAUL CONSTANTINESCU

Observândlinia de desvoltare a muzicii apusene
(Italia, Germania, Franţa), vedem cum muzica
pornind dela umilul cântec bisericesc (gregorian),
asupra căruia s'au făcut primele încercări de
polifonie, a avut o mare desvoltare până la cul-
mile cele mai înalte ale contrapunctului, contrac-
tând apoi din ce în ce linia melodică a contra-
punctului în columnele verticale armonice, restrân-
gând totdeodată şi bogăţia de moduri (dorian,
frigian, etc.) în perfecţiunea armonică a unuia
singur, în modul major. Minorul n'a fost păstrat
decât ca o necesitate de colorare muzicală, a-
mintire a vechilor moduri şi de aci acea instabi-
litate a lui (minor eolic, minor doric, minor ar-
monic), păstrând numai atât cât ar putea da o
impresie (terţa mică pe tonică), iar în colo mo-
dificându-se după necesităţile de polifonie ar-
monică. Am avut noi oare aceeaş evoluţie mu-
zicală după cum a avut Apusul dealungul seco-
lelor? Desigur că nu. Dacă în Apus condiţiunile
istorice au fost altele decât la noi şi au favori-
zat desvoltarea polifoniei, şi chiar notaţia care
căpătând un sens mai artificial decât cea orien-
tală bizantină, totuşi prin poziţiunea sa grafică
a putut fi de un oarecare ajutor, (se puteau
vedea mai bine coincidenţele sonore simultane),
la noi muzica a continuat mai departe tradiţia şi
caracterul muzicii greceşti prin muzica bizantină,
bine înţeles cu toate influenţele suferite, care nu
s'a rezolvat în polifonie ca în Apus, ci a dus mai
departe ceea ce era specific ei, bogăţia melodică.
Insăşi notaţia orientală bizantină, foarte naturală
prin faptul că notează ceea ce este caracteristic
muzicei, expresia muzicală, *neuma* bizantină fiind
nu însemnarea unui sunet, ci a unui interval, care
este de fapt expresia muzicală, muzica constând
nu în sunete separate, ci în legătura de sunete

această *neumă* conţinând în sine toate calităţile,
înălţime, durată, ornamentică, aşa de bogată în
muzica bizantină şi până şi modul de redare, de
colorare. Poate că aceasta s'a datorit şi felului
contemplativ în care muzica a fost întotdeauna
privită în Orient. Aşa dar, muzica la noi (care
la drept vorbind, a rămas numai în formă de
muzică populară şi bisericească, cele câteva în-
cercări sporadice de muzică cultă rămânând doar
lăudabile tendinţe), nu se poate pune pe acelaş
plan cu muzica apuseană. Dacă însă în Apus
muzica abstractizându-se din ce în ce, a ajuns
într'o formă sterilă, academică, mergând până
la sisteme artificiale ca atonalismul, sistemul
în sfert de ton, care nu mai are contact cu viaţa
şi rămân amorfe în sine, la noi totul a rămas intact
însă proaspăt. De ce dară ne-am forţa noi să aler-
găm după aceste lucruri şi nu ne-am relata la ceea
ce este al nostru, pe care cu toţii îl simţim, în care
ne-am născut şi am crescut. Prin intrarea artei
altor vremi şi altor ţări noi n'am aduce nimic pentru
muzică sau invers, după cum spune d. Emil Cioran:
*«ideal vorbind, fiecare ţară ar fi obligată să pro-
ducă un fenomen original»*. Naţionalismul nu
exclude universalul ci se integrează lui, şi cu atât va
fi o operă de artă mai universală cu cât este mai
specific naţională, ţâşnind din organic către uni-
versal. Bine înţeles că aci intervine desţelenirea
terenului muzical şi problema creaţiei unei mu-
zici culte româneşti pe baza lui, care desigur nu
se mai poate bizui pe tehnica muzicală apuseană
deoarece elementul muzical însuşi este diferit.
A băga melodia românească într'o ţesătură apu-
seană în care ea să apară ca un simplu *exotism*
n'a soluţionat deloc problema, ci a creat numai
forme hibride, care nu au adus nimic pentru
muzica românească; iarăşi însă a lua melodia
populară şi a o întrebuinţa grosolan, cârpind-o
cap la cap, desigur că nici astfel n'am crea mu-
zică românească, ci cel mult am salva doar o
incapacitate de creaţie. Cred că lucrurile trebu-
esc împinse mult mai departe şi să ajungem până
la elementele primordiale ale cântecului popular
şi bisericesc, pe care desvoltându-le conform na-
turei lor, să le putem duce până la stadiile în
care ele ar fi capabile de a produce acel feno-
men către care tindem, creaţia artei muzicale
româneşti. Ori aceasta nu se poate decât trăind
şi studiind elementul muzical autohton, cântecul
popular şi muzica bisericească (aceasta deschi-
zând largi orizonturi în domeniul melodicei şi în
special al modurilor). Toate elementele sunt con-
ţinute aci în ritm, melodie, polifonie latentă, ele-
mente de formă, de modulaţie, care trebuesc des-
voltate pentru a căpăta acel dinamism al ma-
rilor forme muzicale. Bine înţeles că putem că-
dea peste forme noi care ar fi o şi mai mare
bogăţie a muzicii în general şi nici formele vechi
n'ar fi excluse, într'atât încât ele se pot încadra
noului spirit. Aceasta este problema prezentului
care nu va putea fi rezolvată decât renunţând la
toate principiile preconcepute care s'au insinuat
la noi odată cu binefacerile civilizaţiei apusene
şi tinzând doar către singurul punct adevărat:
muzica românească.

PAUL I. DANIEL: REPUBLICA BARBĂ-RASĂ

DE

MIRON SURU

Apariţia primului volum a lui Paul I. Daniel
îmbogăţeşte proza tânără românească cu încă
câteva zeci de pagini, cu atât mai preţioase cu
cât ele aparţin unui gen foarte puţin cultivat de
tinerii noştri prozatori. Savuroasele schiţe ale lui
Paul I. Daniel aduc în cuprinsul lor o lume de
mahala specific bucureşteană din care autorul nu
vrea să speculeze decât nota de umor, câteo-
dată însă destul de grotesc, a eroilor prezenţi în
cele treisprezece bucăţi din care este alcătuit vo-
lumul „Republica Barbă-Rasă".

Deschizând volumul cu o schiţă descriptivă a
cadrului în care vor evolua eroii viitoarelor bu-
căţi, autorul porecleşte mahalaua bucureşteană
din care s'a inspirat Republica Barbă-Rasă. Acolo
într'un decor de un pitoresc inedit la care cea
mai mare contribuţie o dă natura prin ploi, praf,
sau noroi, unde totul se organizează mai mult la
bunul plac al individului şi pe unde rar ai să vezi
apărând un om al oficialităţii, — afară de încasa-
torul fiscului cu a sale anexe, — trăieşte o lume
care îşi are obiceiurile, apucăturile şi dambla-
lele ei pe care nimeni niciodată nu va fi în stare

să le transforme, să le distrugă, înlocuindu-le cu altele așa zise mai civilizate. Din lumea aceasta și din a sale dambiale Paul I. Daniel și-a ales câteva situații și tipuri specifice prezentându-ni-le apoi independent unul de altul în primul său volum.

Tehnica schițelor lui Paul I. Daniel este aceiași la toate și foarte fericit alcătuită. Autorul își imparte totdeauna bucata în două perioade distincte.

În prima perioadă, cea mai lungă, facem cunoștiința oamenilor cu care vom avea de a face, cu personalitatea lor, care cu cât este mai vastă și mai interesantă, face ca perioada să abunde în paranteze ce închid în cuprinsul lor întâmplări trecute, mărturie a trăsăturilor și ținutei eroului, amestecat în noua întâmplare aleasă ca specifică pentru personalitatea lui prezentată acum cititorului.

În cea de a doua perioadă asistăm la desnodământ, totdeauna altul decât cel așteptat. Acest desnodământ surpriză, cum l-am putea numi, este construit spre deosebire de prima perioadă, cu o mai scurtă respirație, cu un obiectiv foarte precis, lipsit fiind de orice oscilație spre șovăire, dibuire.

Dacă aceasta este cum am spus — peste tot — tehnica folosită de autor nu însă peste tot a dat rezultate favorabile. Această parțială nereușită se datorește faptului că nu totdeauna legătura între prima și a doua perioadă este suficient de strânsă, de motivată (ex. Pe arșiță, Eroare judiciară).

Alteori, ceeace strică este lipsa de echilibru între partea de prezentare și desnodământ. În câteva bucăți cu toate că partea primă este reușită și stă în picioare din toate punctele de vedere, ceeace vine și o dărâmă în parte, stricând lucrul început cu bine este desnodământul prea puțin sau de loc motivat (ex. Păsărea sa, Sticlele, Nuntă cu dar). Dar dacă acestea sunt defectele unora din bucățile volumului, restul este făcut frumos, cu vervă de veritabil prozator și umorist care și-a dat seama de pitorescul motivului de inspirație și a știut să-l folosească cu măestrie pentru ca să scoată din el cât mai mult.

Pentru a exemplifica acest lucru vom trece în revistă câteva din schițele brodate cu măestrie pe o fericită inspirație. „La bărbier", exemplu de gradare în descriere cu umor isvorît din contraste. „Contele", cu un desnodământ de o mult prea neașteptată surpriză atât de bine motivat și dibaciu susținut de prima parte a schiței. „La învierea lui Lazăr", cu acele prea pitorești aventuri originale descrise în prima parte și grotescul umor iscat de întâmplările din final. „Doi ștrengari", încântătoare pentru verva spumoasă a eroilor, pentru tinereasca lor compoziție în felul de a vedea și judeca lucrurile. În ei însă descoperi și tinerețea tuturor celorlalți eroi acum în vârstă, prezenți în schițele precedente.

Dacă ar fi numai acestea bucățile volumului lui Paul I. Daniel și încă ar fi suficient să afirmăm că avem de a face cu un prozator tânăr cu sevă umoristică adâncă, din care viitorul prevedem că se va îmbogăți cu lucruri mai bune decât modestul început al „Republicei Barbă Rasă".

LUCIA DEMETRIUS: DESTINE

DE

MIRON SURU

După volumele „Tinerețe" și „Marea Fugă" bucăți de proză în care autoarea se străduia să prezinte un material bine închegat cu o mai largă respirație tinzând spre roman, Lucia Demetrius a strâns de curând în volumul „Destine", douăsprezece bucăți de proză publicate mai întâi prin reviste. Dintre bucățile din „Destine" subintitulate nuvele, numai trei, patru conțin în ansamblul lor caracterele acestui gen de epic, restul rămânând fragmente sau simple schițe de roman, fără prea mare interes atunci când vrei să judeci noile realizări și să întrevezi viitoarele posibilități ale autoarei. Dacă am privi înapoi la proza mai de mult apărută și am pune-o alături de ceeace acum a dat tiparului d-ra Lucia Demetrius, de nicăieri nu am putea întrezări progresul.

Proza d-rei Lucia Demetrius este străbătută de o sensibilitate mult prea accentuată și încă nu ar fi o vină, dacă într'o oarecare măsură nu s'ar vedea, observa că este ceva căutat, dorit, lucrat așa și nu altfel. Prin prisma acestui punct slab

în a căuta voite nuanțe de sensibilitate se explică o întreagă serie de consecințe cari împreună au deslânat, falsificat, înăbușit de multe ori bucăți cu suflu pur epic de o mai mare amploare decât aceea în care au apărut.

Personagiile bucăților din „Destine" sunt în majoritatea cazurilor ființe dacă nu bolnave trupește — stare în care omul este involuntar cu o sensibilitate mai ascuțită — cel puțin sufletește, din cauza unei situații anormale în trăsătura generală a vieții lor. Dar pentru a nu exista vreo confuzie în judecarea afirmațiilor noastre vom înșira aici titlurile bucăților la al căror cuprins și personagii ne referim în cronica de față: Ultimele zile ale Ioanei Lazăr; O zi plină; Febră; Casa din strada Cetatea Veche; Generații; Film; Episod; Destine. Această diferențiere o facem deoarece ne găsim în imposibilitate să judecăm unele fragmente, disparate de proză fără coeziune, fără conflict, fără nici cea mai măruntă schemă de construcție ce se cere neapărat unei bucăți de proză independente.

Această voită, căutată stare a eroilor, a impus însă autoarei un cadru, și un fel cu totul aparte în care se vede silită să-și modeleze, creeze, fapta, faptele, întâmplarea, împrejurările, cu un cuvânt bucata de proză. În acest cadru nu se vor petrece decât lucruri triste, de o tristețe ce subjugă, câteodată vecină chiar cu nebunia; pentrucă și acesta este încă un artificiu, o portiță de ieșire a autoarei care ține neapărat să ducă la epuisare nuanța de sensibilitate cu care a pornit la drum. Ori acest lucru afară de faptul că face prielnică lunecarea în nenatural spre neverosimil, lipsește bucata de o necesară esență epică. Sensibilizarea faptelor, a acțiunii, a oricărei mișcări, inițiative a eroilor până la refuz, iată ceeace a diluat la extrem sau a nimicit cu totul vâna epică a fiecărei bucăți, care dacă ar fi fost cât de cât prezentă ar fi dat un suflu mult mai nou, mai viguros în ansamblul bucății. Tot cu aceeași vână de sensibilitate — pentrucă numai despre aceasta ne ocupăm în cronica noastră — autoarea subliniază și tehnica mai măruntă a descrierii. Creionarea dreaptă a unui moment secundar, gestul voit și nevoit, minuscul, fără importanță, descrierea cursivă a unui peisaj, înșirarea superficială a mersului vremii, a unui lucru oricât de depărtat ar fi el, sunt toate — dacă se găsesc în cadrul general al bucății motive de popas întru a lor sensibilizare. Și ca totul să se desăvârșească pe aceeași gamă de oarecum tristă compoziție, stilul, vocabularul însuși folosit suferă, vibrează și el în spiritul care domnește peste întreg volumul „Destine", ultimul pe care l-am vrea în această manieră de literatură feminină.

Dintre bucățile ale căror titluri le-am înșirat mai sus cu suficiente nuanțe de puternică stabilitate de sine stătătoare, de o sensibilitate dacă nu mai puțin accentuată mai puțin supărătoare putând înfrunta cu ușurință o analiză amănunțită a structurii lor motivat pe deplin fiind și subtitlul de nuvele sunt: Generații, Ultimele zile ale Ioanei Lazăr, Destine.

OCTAVIAN GOGA: DIN LARG

DE

ION ȘIUGARIU

Sunt adunate în acest volum poesii de foarte variată realizare și poziție artistică. Dela inspirațiile referitoare la războiul nostru pentru întregire, cu vădite accente naționaliste și sociale, până la melancolia ușoară care învălue un sentiment târzielnic de dragoste, peste tot scurgerea anilor destul de numeroși în cari au fost plămădite versurile de față, a lăsat urme nu tocmai dintre cele mai fericite, pentru unitatea acestui ultim volum al mult discutatului poet al pătimirii noastre. Completată însă cu unele traduceri din *Petöfi*, *Carducci* și *Ady*, poemele adunate aici rezumă frumos o multilateralitate de preocupări foarte dragă autorului și cred numai privite astfel, ne-am putea apropia just de sufletul acestei cărți postume.

Există totuși o atmosferă unitară care învălue majoritatea versurilor din urmă ale lui *Octavian Goga*. În afară de presentimentul morții, atât de magistral exprimat în poesia *Cântă moartea*:

Îmi cântă moartea la fereastră
Ca o vecernie 'n surdină,
Îmi cântă 'ncet povestea noastră
Un joc de umbre și lumină.

Eu o ascult în noaptea mută,
Din adâncimi îmi crește mare;
Intreaga viață petrecută
La căpătâiul meu răsare.

Și cum sub tâmpla mea ferbinte,
O lume veche-mi reinvie,
Nu câte-au fost îmi era în minte,
Ci câte-ar fi putut să fie.

este prezentă peste tot în acest volum conștiința unui mare destin împlinit, după cum ne-arată poesii frumoase, ca: *Din larg, Profetul, Poetul, Stejarul, Cărbunii*. Și nu este vorba de jubilarea unui triumf incontestabil, nici de o mulțumire largă pentru o viață realizată, ci numai de melancolia aceea iremediabilă a culmilor prea singure. Iată *Stejarul*:

Pe vârf de deal, în largul de zăpadă,
Bătrân stingher stejarul e de pază,
Sub bolta lui vin corbii de s'așează
Când umbrele 'nserării prind să cadă.

Jur-împrejur e gol, e frig, e groază...
Și-a lupilor flămândă serenadă,
Din când în când, în noapte-i dă dovadă
Că'n depărtare ura mai veghează.

El, mut și blând, stă fără să se 'ncline,
Acolo unde 'n vifor și urgie
Blestemul rădăcinilor îl ține...

Cu împăcare înfruntând povara,
Infășurat în vechea lui mândrie,
E neclintit: Visează primăvara...

In această singurătate rece, tovărășia caldă a unei iubiri pământești aduce momente de mulțumire și împăcare, determinând o poesie de mari evaziuni sentimentale, cuprinse mai ales în ciclul *Noi*, cel mai bogat din volum. Viața pășește însă tot mai grăbită spre sfârșitul iremediabil, acoperind cu o melancolie resemnată această ultimă înseninare. Intre aceste două realități, prezența certitudinii unui destin împlinit și dragostea omenească pentru o femee, peste care se lasă un presentiment potolit al morții, lirica din urmă a lui *Octavian Goga* produce peste tot o impresie de calm și de resemnare. E o viață conștient superioară, cu permanente legături cu înaltul:

Eu pretutindeni am câte-o fereastră,
Ce stă dechisă larg, spre infinit.

Unele poesii din ciclul *In sat*, ca *Trecea un om*, sau *Bisericuța din Albac*, marchează o fericită întrepătrundere de elemente vădit social-naționaliste, reminiscențe din vechile sale preocupări și o ușoară elegie cu note personale.

Astfel de întrepătrunderi, cu fericite efecte elegiace, sunt foarte frecvente în acest volum și ele arată că nu e bine să limităm valoarea incontestabil superioară a poesiilor lui *Octavian Goga*, numai la ceea ce ele au însemnat pe teren naționalist și social, ci ea trebue căutată și în realizările sale cu vădite accente personale. Volumul de față completează așadar imaginea pe care trebue să ne-o facem despre acest mare poet al nostru, constituind un fericit triumf postum.

VINTILĂ HORIA: CETATEA CU DUHURI

DE

ION ȘIUGARIU

Hotărît, poesia românească tânără oferă din ce în ce mai variate aspecte de ordin tematic. Am avut ocazia să ne ocupăm în aceste pagini de doi poeți absolut diferiți, mai ales în ceea ce privește atitudinea, unul reprezentând admirabil poesia de contemplație, de pastelizare diafană, iar celălalt o poesie de frământări sufletești dintre cele mai bogate. In amândouă cazurile am remarcat vastele perspective pe care această poesie de fericită raportare la *conținut* le deschide celui ce se apleacă înțelegător peste rânduri, fără să ignoreze totuși preocupările formale. Acesta este fără îndoială meritul cel mai de seamă al poesiei care s'a afirmat în ultima vreme și în bună parte credința pe care *Meșterul Manole* o privește cu simpatie. Preocupările exclusiv formale, suprapuse unui conținut sărac, fără nicio posibilitate de tensiune înaltă, de neliniște sau împăcare spirituală, nu pot depăși niciodată granițele unei poesii minore. Aș putea fi poate mai bine înțeles citând o singură frază din *Paul Claudel*, poetul cu atât de bogate valențe spirituale, al timpului nostru. Iată: „*Tu n'expliques rien, ô, poète, mais toutes choses par toi nous deviennent explicables*". Și poate ar mai trebui să amintesc un lucru elementar, atât de elementar încât unii domni poeți nu-l mai iau în seamă, că *Arta poetică* a lui *Boileau*, merită încă să fie carte de căpătâiu.

Se pare așadar, că unele dintre aceste delimitări au fost adoptate de scriitorii noștri tineri, dacă nu în toată realitatea lor, în tot cazul destul de evident ca să merite o atenție serioasă.

***

Cartea lui *Vintilă Horia* se situiază dela început în lumina acestor reflecții. Pornind dela versurile lui *Dante*:

Vedrai gli antichi spiriti dolenti
Che la seconda morte ciascun grida...

poetul ne descrie o călătorie prin *Cetatea cu duhuri*, care, privită ușor, nu este altceva decât imaginea Bucureștilor din vis, a Bucureștilor apoteozați sub lumina palidă a lunei, prin cari se mai agită încă spiritele marilor înaintași, făuritori de cultură românească. In această călătorie întâlnește umbra lui *Luca Caragiale* „bucureștean chefliu și dramaturg" care, după cum *Virgiliu* odinioară lui *Dante*, i se oferă călăuză.

Și-așa, umblând pe străzile sonore
Maestrul m'a condus mereu de mână;
Pe caldarâm priveam ca 'ntr'o fântână,
Jucând feline umbrele surore.

Chemate de toiagul lui *Caragiale* care bate din poartă în poartă, apar rând pe rând umbrele *Cetățeanului turmentat*, *Mihai Eminescu* și toți poeții cari odinioară s'au frământat în această *Cetate*.

Au tot crescut fantomele mereu,
Aveau în mână câte-o cupă goală
Și aripi albe prinse de sandală
Ca niște îngeri de-ai lui Dumnezeu.

Erau poeții umbrele acestea,
Poeții morți de veacuri sau de ani,
Iubise fiecare sub castani
Și fiecare își avea povestea.

Unul cerșise versuri pentru-o fată,
Altul iubise coardele de liră
Și plănuise lumii o satiră,
Pe care n'o scrisese niciodată.

Este desigur, multă manieră simbolică aici. Călătoria aceasta înseamnă în primul rând mărturisire de credință, definitivă corespondență cu spiritele celor cari au trecut pe aici altădată. Prin urmare atitudine. Mai înseamnă însă și o mare încredere într'un destin iremediabil poetic. In această *Cetate cu duhuri*, care într'un sens mai larg poate insemna viața, frământările spiritului de-a se realiza în sine însuși, există un drum pe care-l așteaptă și pe care-l caută. Perspectiva lui se definește abia după ce se întâlnește cu spiritele celor dispăruți în lumea umbrelor.

A fost o noapte mare peste toate,
O noapte scrisă 'n strofele ce vin;
S'a făurit atuncea un destin
Sau duhul meu s'a rupt peste cetate!...

Ceeace nu mi-a plăcut în toată construcția acestui poem lung de 60 de strofe, este dedicarea lui unei mărturisite neînțelegeri de femee (care în fond poate reprezenta neînțelegerea publicului). E prea multă sobrietate, prea multă viziune tematică, pentru a nu merita o desprindere totală de contingențe supărătoare. Fără acest element eterogen, oarecum intrus în unitatea în sine a poemului, cartea ar fi o adevărată victorie a genului. E desigur mult subiectivism în rezerva asta, și ar fi riscant să susținem că e definitivă, dar noi o subscriem cu absolută convingere.

Din punct de vedere formal, cartea este impecabilă. Rare ori întâlnești un vers mai precis conturat, mai definitiv realizat ca ritm și ca rimă, ca versul lui *Vintilă Horia*. Din toate strofele se degajă o elegantă atmosferă de sobrietate clasică, de muncă insistentă. O anumită notă de suavitate, de armonie reținută, completează impresia aceasta de deplină realizare formală. Peste tot este întrebuințat ritmul sonetic de 11 silabe și expresia directă. Poate tocmai acest lucru explică și justifică uneori sărăcia imaginilor.

Am găsit totuși unele versuri și unele expresii care contrastează neplăcut cu atmosfera generală a cărții. Un exemplu:

Cetatea mea cu-un fir de-argint în plete,
Cu sfinți de aur și cu domni isteți,
Mă despărțise clar de târgoveți
Și-mi da să beau din cupe și din fete.

A bea din cupe e ceva natural. A bea din fete însă, mi se pare și dificil și riscant! Cred că e mai mult o inconsecvență necesitată de rimă. Explicația nu justifică însă paradoxul.

Concluzia? Trecând peste aceste rezerve, cartea lui *Vintilă Horia* aduce o preocupare nouă, vădit superioară, este impecabil scrisă și mărturisește un talent indiscutabil.

CUVINTELE VREMII

ELOGIUL CELOR TREI

V. BENEŞ, EMIL BOTTA şi EMIL GIURGIUCA AU FOST ALEŞI ÎN GRUPUL „MEŞTERUL MANOLE“

V. BENEŞ. — Afirmat în revista „Pagini literare“, talentul de nuvelist şi de esseist al lui V. Beneş contureazã astãzi limitele unei interesante personalitãţi. Una din acele personalitãţi pregãtite sã ajute la naşterea unei epoci de culturã nouã, între marginile cãreia e nevoe de eforturi cât mai variate, de sclipitoare sugestii şi de neaşteptate realizãri.

Proza lui V. Beneş e aceea a unui scriitor fantastic, desprins din marile pasiuni pentru mister ale romantismului german, şi trecut prin lumina unei evoluţii care-i originalizeazã structura şi-l aşeazã la începutul de drum al unei noi tendinţe româneşti. Fantasticul substanţial al lui V. Beneş, rezultat din crearea puternicã a unui cadru de mister şi a unei acţiuni care pune în joc pasiuni neobişnuite, redã vieţii înţelesuri şi sensuri atât de adânci încât ţi-le însuşeşti cu spaima şi cu regretul de a fi trãit pânã atunci dincolo de ele. Literatura aceasta care recurge la esenţe pentru a se realiza, reprezintã astãzi cea mai valabilã încercare de depãşire a trecutului. Scriitorul V. Beneş e unul din iniţiatorii acestui fantastic renãscut şi unul din rarii înţelegãtori ai posibilitãţilor lui de creaţie. Proza bogatã pe care ne-a dãruit-o anul trecut în volumul „Hanul roşu“ îl aşeazã în primele rânduri ale acestei ciudate falange.

Aceeaş putere de retrãire a materialului pe care-l are sub mânã a fãurit prestigiul esseistului V. Beneş. Disecarea fenomenului plastic, începând cu „arta greacã“ şi cu acea fundamentalã „introducere la o metafizicã a formei plastice“ (ambele publicate în „Pagini literare“) şi sfârşind cu prezentarea în broşuri a pictorilor francezi cari au desenat aspecte din viaţa româneascã şi a „Pinacotecii «V. Cioflec» din Cluj“, arta esseistului ajunge pânã la jalonarea unei filosofii a culturii.

Aceste douã aspecte sub cari apare azi figura tânãrã a lui V. Beneş, depãşesc fãrã îndoialã spaţiul strâmt al unui elogiu. Ele scot în evidenţã însã pasiunea pentru frumos şi pentru realizarea lui, pasiune care ne apropie pe toţi cei dela „Meşterul Manole“ de sufletul noului prieten dela Cluj.

Vintilã Horia

EMIL BOTTA.— Oare ce aş putea spune despre Emil Botta numai în atâtea rânduri! Cã e un tânãr elegant şi cã n'a purtat niciodatã pãlãrie, cã l-am cunoscut acum un an şi ceva, într'o searã tristã de iarnã, şi cã de atunci ne salutãm, cã am fost odatã cam ingrat cu el, şi cã nu l-am vãzut în rolul tânãrului Werther? Desigur, le-aş putea spune şi p'astea. Dar eu aş vrea totuşi sã spun, cã Emil Botta, acest întârziat cavaler şi acest civilizat, e un solitar. Încerc sã-mi refac impresiile care m'au obosit anul trecut când i-am citit poesiile. Eu nu cunosc eforturi mai dureroase. Atunci credeam cã asist la ultima respiraţie a veseliei, şi cã norocosul poet ne trimite ultimul zâmbet. Dar m'am înşelat. Am recitit *Întunecatul April*, şi am ajuns la concluzia — oare va fi definitivã? — cã acolo nu-i nimic vesel, nici cel puţin întrebãrile galante, şi cã, acolo, totul e contact lamentabil cu viaţa, şi cinism.

Ce însemneazã retragerea lui Emil Botta pânã la construcţia unui univers propriu şi pânã la salutul acela de falsã reverenţã adresat lucrurilor?... Eu vreau sã prind aci un fragment din tulburãtoarea lui biografie spiritualã. Ascultaţi cum începe! Intr'o zi, nu-mi mai aduc aminte când, m'am trezit cã nu mai cred în principiile fundamentale ale fizicei şi nici în principiile gândirii. Atunci am denunţat acordul meu cu universul şi cu logica. Şi ca urmare, am început sã-mi duc singur o viaţã absolut proprie. Dar, undeva în afarã, sau poate chiar înãuntrul substanţei mele, mã chinuia un rest. Am început lupta; iar rezultatul a fost trecut cu toate amãnuntele lui în paginile acelui *Întunecat April* pe care-l detest.

Sãrmanul poet! Da, eu am convingerea cã Emil Botta îşi detestã nu versurile ci substanţa lui umanã din versuri şi concluziile lui. Cãci el terminã totuşi cu certitudinea existenţii lui, şi, în acelaşi timp, cu certitudinea existenţii universului material, pânã mai târziu, când afirmã categoric cã *lumea nu mai existã pentru el*, şi cã deci, trebue neapãrat sã se ducã spre insula Naxos. Dar asta abia în *Râsul tãcut*. A pus capãt lumii ca şi unei fraze. Acum însã, îl oboseşte propria *substanţã* şi ar vrea sã scape de ea.

Nu mai are niciun contact cu realismul empiric, nici cu principiile logice. Şi de aci înainte, nu mai întâlneşte niciun om real. Domnişoara Liginsky, Oreste, Adam, profesorul imbecil, Nelu Vogordi, Alma şi chiar extraordinarul Brutus nu mai sunt oameni. Iar Zed, marele duşman al doctorului, nu este nici el câine. Totul este neant. Dar el, el, poetul Emil Botta mai existã? Incã da. Asta îi este ultima certitudine, pânã când Brutus, eroul pateticului sãu roman, afirmã cã nu ştie de unde vine şi cine este, dar ştie numai cã se numeşte Brutus. Şi la sfârşit? A, la sfârşit este invitaţia la aventurã, la înconjurul lumii, şi certitudinea cã vom muri.

Ce însemneazã asta? Cã poetul Emil Botta nu crede în nimic, nici în legile materiei, nici în legile gândirii, şi poate, — dar asta ar fi prea dezastruos — nici în adevãrul lui personal. Atunci concluzia? Cã Emil Botta este un om şi un poet *subteran*, şi merge condus numai de puterile lui proprii, pe drumurile trase mai demult de Dostoïewsky şi de Nietzsche.

Iar asta nu vrea sã stabileascã niciun *climat* literar, ci vrea doar sã precizeze, cã din punct de vedere filosofic, avem deaface la Emil Botta cu o filosofie a tragediei. Dar, stimate poet şi prieten nu te supãra; eu n'aş fi spus niciodatã lucrurile astea, dar tovarãşii m'au rugat sã-ţi fac eu onorurile de primire, ce curios! eu care încã nu sunt primit, şi în astfel de atitudini, solemne, eu nu ştiu sã fiu decât sincer. Cer multã iertare, dacã într'un fel am pãcãtuit, şi te rog sã-mi primeşti fãrã rezervã asigurarea, cã pentru mine eşti un mare scriitor, şi, în potenţã, un mare om.

Axente Sever Popovici

❖❖❖

EMIL GIURGIUCA. — Pe Emil Giurgiuca l-am cunoscut mai de aproape din elanurile şi prospeţimea „abecedarului“, care, într'o primãvarã cu noroc şi poeţi, a reaprins pe cerul Transilvaniei steaua poesiei şi a frumosului. Imbãtat de luminã şi poesie, ca cerbul de voluptãţile amurgurilor prelungi de varã, Emil Giurgiuca, întovãrãşit de prietenul sãu nedespãrţit, Gheorghe Boldea, (a cãrui amintire a cinstit-o pios şi desãvârşit) a scos în primãvara anului 1933, la Brad, în ţara revoluţiilor şi a gorunilor noştri tutelari, o revistã minusculã, dar fermecãtoare, botezatã, simplu şi semnificativ „abecedar“. Pentru cronicarul mişcãrii spirituale din Ardealul de dupã unire, *„episodul abecedarist“* va însemna desigur o aurorã: zorile mişcãrii literare de amplã respiraţie ce umple astãzi toate încãperile sufleteşti ale Ardealului. Din aceastã perspectivã, rolul lui Emil Giurgiuca este acela al unui deschizãtor de drumuri.

Inainte, Giurgiuca, student eminent al Facultãţii de Filosofie şi Litere al Universitãţii din Bucureşti, îşi rãspândea poemele cu miros de mãr oarzãn şi de grâu prin revistele din Ţara Veche. Poemele sale luminoase, adeseaori încãrcate de nostalgiile Diviciorilor sãi de pe Someş, au înflorit mai ales paginile glorioase ale „Gândirii“ şi pe cele ale „Datinei“.

De când acest dascãl de rasã cu suflet de poet s'a stabilit în Ardeal, roadele creaţiei sale împodobesc cele mai de seamã publicaţii transilvane. Paralel cu eforturile creatoare, girul moral şi intelectual al lui Giurgiuca a reuşit sã dea o strãlucire unicã Editurii Miron Neagu, iar din dragostea lui pentru poesie s'a nãscut, ca prin minune, eleganta colecţie de poesie „abecedar“, a cãrui faimã e bine stabilitã.

In prezent, Emil Giurgiuca pune la punct „Antologia Poeţilor Ardeleni“, ce va apare în Editura Fundaţiilor Regale.

Dar în afarã de acestea şi deasupra tuturor, Emil Giurgiuca este poetul „Anotimpurilor“, al cãror suflu de solemnã participare la praznicul lumii şi vieţii face din autorul lor una din cele mai limpezi expresii ale poesiei noastre contemporane.

Grigore Popa

❖❖❖

BIBLIOGRAFIA CELOR TREI

V. BENEŞ: *Hanul roşu*, nuvele. Sighişoara. Editura Miron Neagu. [1938]. 12,5x 19,5. 212 p. Coperta de Paul Miracovici, lei 50. Cuprinde: Hanul Roşu; Vraciul Ieronimus; Ţara Depãrtãrilor; Biserica din Fraustadt; Moartea prietenului meu Savin.

— *Bouquet, Raffet, Lancelot, desene privitoare la Principatele Române*; din colecţia G. Sion, cu 56 reproduceri. Colecţia revistei „Gazeta Ilustratã“, epuisatã.

— *Pinacoteca „V. Cioflec“ din Cluj*, prezentare criticã cu 25 r produceri. Colecţia revistei „Gazeta Ilustratã“.

❖❖❖

EMIL BOTTA: *Intunecatul April*, poeme. Bucureşti. Editura Fundaţiei pentru literaturã şi artã Regele Carol II. 1937, 12,5x 19,5. 100 p. Operele premiate ale scriitorilor tineri români. 40 lei. Cuprinde 83 bucãţi.

— *Trântorul*, nuvele. Bucureşti. Editura Vremea. 1938. 10,5x15. 192 p. 15 lei. cuprinde: Mab, Râsul tãcut, Trântorul, Cel mai tare, Timpul cel prielnic, Terra incognita.

❖❖❖

EMIL GIURGIUCA: *Anotimpuri*, poeme, Sibiu, Colecţia Abecedar. [1938] 15x23. 80 p. lei 60, Cuprinde 61 bucãţi în trei cicluri (Pan, Nimburi, Tristia).

MILIŢA PĂTRAŞCU. — Urmărim de ani cu răbdare şi tristeţe manifestările de îndrăsneală disperată pe care d-na Miliţa Pătraşcu, neertător, are obiceiul să ni le prezinte în fiecare sezon al raiului plastic. Susţinută de presă, susţinută obligat şi curtenitor, d na M. Pătraşcu a uitat elementarele dibueli care o refuză net din majestatea creaţiei. Lipsită de blândul talent, fără sensibilitate, nesinceră, asistăm totdeauna la un convoi de grămezi schimonosite, putregăite, macabre. Strâmbăturile are pretenţiunea de a le considera subtilitate, impresionism, viziuni, transpuneri.

Arta este un dar, o înzestrare rară. D-na Pătraşcu nu s'a sfiit niciodată la gândul cât de mare este împărăţia responsabilă a artei, şi niciodată nu s'a îngrozit, în momentele de singurătate din atelier, de focurile spirituale care impun creaţia. Arta începe din fiinţa generală a interioarelor, ca şi viaţa, sau chiar mai mult: arta cere viaţă, mănâncă viaţă, lent, până la epuizare, până la ruina organică, poate până undeva la o sublimă, scumpă nebunie. Atât!...

Am scris rândurile acestea pentru lacrămile cari mi-au picat de sfâşietoare durere, când l-am părăsit expoziţia, le-am scris în cinstea nefericiţilor care se mistue agitat, ca Luchian, în primăverile curate ale artei eterne.

Ioan I. Mirea

POESIE!... — D-l *Alexandru Raicu* a apărut de curând pe piaţa literară cu un volum de poeme intitulat *Hronic.* Suntem invitaţi să ne spunem părerea. O facem cu destulă părere de rău, deoarece eram obişnuiţi să ne oprim în aceste coloane mai mult asupra cărţilor bune. D-l *Alexandru Raicu* nu reuşeşte să realizeze o poesie de frământări sufleteşti, care să merite o atenţie deosebită şi nici o poesie de contemplaţie care să depăşească atmosfera obişnuită în care se complac aproape toţi poeţii minori de astăzi. In afară de câteva versuri din ciclul *Nopţi şi zile'n cantonament* unde se poate remarca o fericită apropiere a autorului de poesia descriptivă şi de unele bucăţi duioase ca: *Sfântul Alexe, Sfârşit sfânt, Cântec pentru îngerul mic,* care-l mărturisesc pe d-l *Alexandru Raicu* ca un om melancolic şi bun tovarăş cu tristeţile uşoare, nimic nu poate fi reţinut din acest volum. E drept, cartea e drăguţă, tipărită frumos, poesia din ea poate produce chiar emoţii, dar nu e o *treaptă,* nu e o *victorie,* nu e o carte care să depăşească obişnuitul. Autorul ei se pierde prin atmosfere poetice puternic afirmate de mai fericiţii d-sale confraţi, dintre cari *Virgil Carianopol* se strâvede în fiecare pagină (vezi bucăţile: *Vină frumoasă* (de ce nu „vino"?) *Cioban la împărăţie,* etc.) iar alţii ca: *Tudor Arghezi* şi *Camil Petrescu* apar numai fragmentar (vezi: *De ce-mi tremură degetele, Leagăn de dragoste, Nopţi şi zile'n cantonament,* etc.). In ceea ce priveşte forma, obiecţiunea noastră e şi mai gravă. D-l *Alexandru Raicu* întrebuinţează expresia directă fără să reuşească să înlăture monotonia, repetările, prozaismul. Frazele d-sale sunt scurte, comune, nebăgate în seamă. Totul nu e decât o înşirare plictisitoare. Sunt inexistente întorsăturile fericite, mlădierea aceea a limbii, absolut necesare unei poesii care vrea să învingă. Rimele sunt banale, inexpresive, monotone. Peste tot sunt asociate aceleaşi forme morfologice, aceleaşi familii de cuvinte. De obiceiu verbul rimează la d-sa totdeauna cu alt verb, de aceeaşi factură, pus la acelaşi timp; la fel şi substantivele, adjectivele şi, atât de neplăcut, pronumele. N'am găsit nici o rimă rară în tot volumul. Sunt enervante apoi versurile care încep cu forme apostrofate. Şi sunt numeroase. Nu lipsesc nici inconsecvenţele gramaticale. D-l *Alexandru Raicu* scrie: „Mai prinzi lumini în păr **c'an** acea seară?", „Nu voiu lovi pe cel ce **ne-a** lovit" (în aceeaşi poesie apare şi forma „**m'a** urît"), „Pe neştiuţii ce n'au ştiut **c-o** fi, ceeace a fost înainte de-a fi" (observaţi ce subtilă temă filosofică). Concluzia? Fondul: banal, uşor; forma: inexistentă. Poesie minoră.

Ion Şiugariu

LITERATURA BUCOVINEANĂ sau arboroseană, cum obişnuesc s'o mai numească scriitorii provinciei noastre dela Nord, este în plină ascendenţă. Se observă, în ceeace fac, un sincer efort spre o cât mai frumoasă şi valabilă realizare în acest domeniu de artă. Grupaţi în jurul câtorva reviste de larg suflu literar şi artistic şi animaţi continuu de elanul tineresc al confratelui nostru d. Mircea Streinul, *această provincie a dat în câţiva ani condee destul de fine şi valoroase. Este destul să amintim proza şi versul atât de realizat al confratelui mai sus amintit împreună cu cea a d.* Iulian Vesper, *unul din cei mai valoroşi ai Bucovinei sau efuziunea lirică a d.* George Drumur, Traian Chelariu *precum şi traducerile făcute de d.* N. Roşca *din Baudelaire. Concomitent cu desfăşurarea această lirică, a mers activitatea pur artistică a tinerilor din ţara fagilor. In acest domeniu amintim pe dd.* Rudd. Rybiczka *un agitat al liniilor cu mari interpretări şi înţelegeri a fenomenului fantastic,* Liviu Rusu *un critic de valoare (noi am auzit şi compozitor) ca să însemnăm pe cei mai tineri. In ultimul timp, toată această grupare, la care s'au mai alăturat şi alţii, activează cu multe posibilităţi la pagina literară a ziarului local* „Suceava" *prin înţelegerea d. prof.* Romulus Cândea, *un suflet atât de tânăr.*

Ovid Caledoniu

OFENSIVA FOSILELOR. — Revista „Azi", prin apariţia sa săptămânală, realizează un adevărat tur de forţă ideologic. După aspectul de magazin divers pe care-l avea odinioară şi în apele turburi ale căruia întâlneai pe pagina aceluiaş sumar esseurile antisemite ale d-lui N. Roşu alături de penibilele eforturi literare ale unor Oscar Lemnaru sau Ion Călugăru, a urmat perioada unei precizări de atitudine care a cristalizat, să sperăm definitiv, în paginile săptămânale ale unei „Azi" democratice până la roşu. Revista aceasta, care era simpatică pe vremea ei de glorie, pentrucă era ieftină şi pentrucă nesiguranţa atitudinii îi aducea între pagini condee de reală valoare, realizează *astăzi* turul de forţă al inactualităţii. Intr'o ţară în care democraţia a devenit un coşmar al trecutului, se mai găsesc oameni cari se căsnesc din toate puterile să ne-o reamintească! Pasiunea aceasta inactuală ar fi frumoasă dacă ar fi sinceră, dacă ar porni adică din sentimentul acelei convingeri intime care-l făcea pe Mateiu Caragiale să iubească epoca „Crailor de Curtea veche". Când însă democraţia aceasta e susţinută de întreaga galerie de vedete obosite ale răposatelor „Vremea" şi „Cuvântul liber", „Reporter" şi „Şantier", să ne fie îngăduită atât neîncrederea cât şi bănuiala. D-nii Felix Aderca şi Ion Călugăru, descind din glorioasa amintire a perioadei de puternică inflaţie semită, patronată atâţia ani de paginele cameleonice ale „Vremii". Revista celor doi fraţi a concentrat sub frontonul ei, decorat în stindarde cari se colorau după vânt, două nenorocite epoci caracteristice depravărilor democratice: epocile artei cu tendinţă, cari s'au succedat la noi în paginile „Vremii" ca într'o oglindă în apele căreia curente politice contrarii au înjosit prestigiul literaturii. D-nii F. Aderca şi Ion Călugăru fac parte din prima perioadă, din aceea pe care se sileşte să o reînvie săptămânalul „Azi". Nu judec acum talentul acestor scriitori, cari ar fi realizat poate ceva, dacă nu i-ar fi fărămiţat demonul materialist al rasei; nu-i judec pentrucă nu talentul lor mă interesează, ci atitudinea lor de până acum şi posibilitatea de a o infiltra în cadrul unei noi perioade de contact cu publicul.

D-l Teodorescu-Branişte a fost conducătorul „Cuvântului liber", revistă al cărei merit postum e linia dreaptă. Tendinţele ei au fost prea clare pentru a le mai aminti aici.

D-l Zaharia Stancu, după ce s'a revărsat în literatură, trecând dela Francis Jammes la Serghei Essenin şi apoi la „Azi" (lunarul „Azi") a devenit directorul unui ziar care încerca să-şi scuze prin titlu o atitudine destul de compromisă şi de falsă.

Iată galeria „echipei" (cum îi spune d. Zaharia Stancu cu un termen destul de sportiv şi de dictatorial), galeria „echipei" de colaboratori dela noul „Azi". E edificatoare prin conţinutul ei unitar şi la fel de demonetizat. E interesant însă materialul acestei reviste care încearcă să impună anumite convingeri.

E interesant, spun, prin candoarea puerilă cu care-şi dozează efectele şi prin încrederea vizibilă în eficacitatea prezenţei sale pe lume. Astfel d. Tudor Teodorescu-Branişte încearcă să ne stoarcă lacrimi, într'un număr, povestind tragica odisee a d-lui Eduard Beneş, marele şi inteligentul democrat pe care nu abilitatea sa, desigur, l'a silit să plece în America. D. Ion Călugăru scrie pe acelaş ton plângăreţ despre tragedia de a fi Evreu la teatru, în tramvai sau la armată. Altcineva e absolut sigur că Spania republicană va învinge în cele din urmă şi va sili pe Franco să capituleze. Mărturisesc foarte sincer, că mă înduioşează *capacitatea de înduioşare* a acestor oameni şi mă umple de respect naivitatea copilărească a unor bărbaţi în toată firea cari se joacă de-a lacrimile (sau de-a minciuna!) într'o vreme în care până şi evenimentele politice s'au transformat în certitudini.

Democraţia, să recunoaştem, e un regim al zeilor. Frumuseţea ideală a principiilor ei a fost sortită altei lumi decât aceleia în care pasiunile meschine şi ambiţiile prosteşti distrug contactul limpede dintre suflete. Să ne resemnăm deci a căuta pentru lumea noastră o organizare politică realizabilă şi să nu continuăm a induce în eroare şi a accentua disensiuni şi antipatii cari sunt şi aşa exagerate. A mai vorbi azi în numele unei democraţii care şi-a consumat toate ideile şi şi-a ratat toate principiile, e tot una cu a încerca să convingi mumia lui Ramses al II-lea de utilitatea vieţii. Iată dece, ţinând seama de idei şi de cei ce le susţin încă, se poate compara tendinţa de renaştere a săptămânalului „Azi", cu o ofensivă a fosilelor.

Vintilă Horia

CĂRŢI PRIMITE LA REDACŢIE

IOAN ELIADE RĂDULESCU: Scrieri literare, ediţie comentată de George Baiculescu. Craiova. Scrisul Românesc. Colecţia Clasicii Români Comentaţi. 1939. 20,5 x 14,5. XXXII + 448. Diverse planşe, fotografii afară din text. 100 lei.

ŞT. O. IOSIF: Poesii, ediţie definitivă îngrijită de Şerban Cioculescu. Bucureşti. Fundaţia pentru literatură şi artă Regele Carol II. 1939. 14,5 x 23. XXVIII + 368 p. 160 lei.

ION CREANGĂ: Opere, ediţie critică cu note, variante şi glosar de G. T. Kirileanu. Bucureşti. Fundaţia pentru literatură şi artă Regele Carol II. 1939. 16,5 x 22. 354 p. 27 planşe afară din text. 240 lei.

ALEXANDRU MACEDONSKI: Opere I. Poesii, ediţie critică cu un studiu introductiv, note şi variante de Tudor Vianu. Bucureşti. Fundaţia pentru literatură şi artă Regele Carol II. 1939. 16 5 x 22. CXII + 474 p. 5 planşe afară din text. 240 lei.

D. ST. RĂDULESCU: Popa Borcea, opt tablouri. [Bucureşti] Vremea Biblioteca de Humor [1939]. 11,5 x 15,5. 112 p. 15 lei.

GH. TULEŞ: Urcioare cu rouă, versuri. Bucureşti. Bucovina. 1939. 17 x 24,5. 96 p. 60 lei.

REVISTE

Pagini literare, *an. VI (1939 Ian.-Feb.) nr. 1-2, semnează: Articole: I. Agârbiceanu, Anatole Chircev, Romulus Demetrescu, Ion I. Russu.*
Versuri: Yvonne Rossignon, Aurel Marin, Ştefan Baciu, Teodor Murăşanu.
Proză: Vasile I. Rusu, V. Beneş.
Recensii: Ion I. Russu, Grigore Popa, Romulus Demetrescu.
Note: Bucur Ţincu, Teodor Murăşanu.

*

Front literar, *s. II an. III (1939 Feb.-Mart.) nr. 9-10, semnează:*
Proză: Alexandru Călinescu, Nicu Marin, Spiroiu, V. Spiridonică.
Versuri: Traian Chelariu, E. Ar. Zaharia, George Vaida, Ion Sofia Manolescu, Vintilă Horia, Liuben Dumitru, V. Spiridonică, Petre Pascu.
Recensii: Mihail Chirnoagă.
Note: V. S. (V. Spiridonică).

*

Litera, *an. II (Ian.-Feb. 1939) nr. 1-2 semnează:*
Versuri: Volbură Poiană Năsturaş, Al. T. Stamatiad, Gh. Banu, George Bugarin, Lucian Eamandi, Pavel Butan, Fane George Pajişte, Petre Bortoş, Coriolan Bărbat, D. Iov.
Articole: Sever Stoica, Ambrozie Melinte, Aurel Cosma, Ştefan Codreş.
Recensii: Prof. Constantin Rădulescu, V. Iftode.
Plastică: N. Brana.
Note: F. G. P. (Fane George Pajişte).

*

Gânduri dela Mare, *an. III (Ian.-Feb. 1939) nr. 12, semnează: Articole: I. Ghibănescu, Ioan Micu, D. N. Mincu, Eugeniu V. Haralambie, B. Neagu.*
Versuri: George Negru, Aida Petrarian, Aurel Dumitrescu.
Proză: I. D. Frasin, D. Stoicescu, Roman Secăreanu.
Note: V. Al. Petru.

*

Eu şi Europa, *an. III (1939 Feb.-Martie) nr. 2-3, semnează: Versuri: Niculae Rusu, Ion Ţolescu-Văleni, Ilie Fulea, Ion Potopin, Ion Moldovean, Valeriu Bora, George Vaida, Grigore Bugarin, Petre Pascu, I. Ch. Severeanu.*
Articole: Paolo Apostoliti, Victor I. Oprişu, Ionel Neamtzu, M. Ladmiss Andreescu.
Proză: Elisabeta Henţiu, Paul Constant.
Recensii: George Vaida, Dim. D. (Dimitrie Danciu).
Note: Dim. D. (Dimitrie Danciu).

*

Gazeta Cărţilor, *an. VIII (Iulie.-Dec. 1938) nr. 3-4 şi 9-10, semnează: Articole: D. Munteanu-Râmnic, I. E. Torouţiu, I. A. Bassarabescu, D. N. Mincev, în pagina doua diverse şi variate note.*

*

Tribuna Tineretului, *an. III (Martie 1939) nr. 21-22, semnează: Petre Paulescu, M. Daneş, V. Oprescu-Spineni, Al. Raicu, I. Hodoş, etc...*

*

Fond şi Formă, *an. I (1939) nr. 1, semnează: articole: Leca Morariu, Petru Iroaie, Bob Bărgăuanu.*

*

Munţii Apuseni, *an. II (1939 Martie) nr. 1, semnează:*
Articole: V. Oprescu-Spineni, Vladimir Dogaru.
Versuri: Petre Paulescu, V. Spiridonică, Aurel Marin, C. Georgescu.
Proză: Ion Ţolescu-Văleni.
Recensii: Ion Ţolescu-Văleni.
Note: Liviu Bica, Horia Cantemir.

*

Mugurul, *an. X (1939 Ian.-Feb.) nr. 3-4, semnează:*
Versuri: Florian Nicolau, Gilda Cerchez, Stănescu C. Victor, Stoica Ioan, Iancovescu Vlad, Emil Bălăşescu, Dinu Lungulescu, Stratilescu C., Droc Emil, Mecota Alexandru.
Articole: Paul I. Papadopol, V. Băncilă, Nicolae Ioan, Florin Cişmigiu, Aurel Ifrim, Corneliu Golopenţa.
Proză: Miasnicov Mişa, Valeriu Calciu, Florian Nicolau.

*

Viaţa Basarabiei, *an. VIII (1939 Feb.-Martie.) nr. 2-3, semnează:*
Articole: Pan Halippa, Al. Boldur, R. Radiana, Th. Simenschy, Vasile Cotigă, Gh. Bezviconi, Pr. P. Mihailovici, George Meniuc, Prof. G. Raşcu, P. Ştefănucă, Vasile I. Chicu.
Versuri: T. Nencev.
Proză: N. Spătaru.

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI